

ARGIA

**Benito Lertxundi:
Polemikoa baina bere bidea garbi.**

1981-Maiatza 3-XLIV garren urtea 909 zenbakia 60 peztan

Beltza: extradizioei ez!

**Txilardegi: mayatarrak ere
zapalduak.**

**Real Sociedad: enstal kirolaren
garaipena.**

Caja Laboralak hilabete honetan 95.882 bulego ideki ditu Xabier Egiarentzak

Ameriketan 52.097.
Europar eta Oriente
Medioan 26.855. Asian eta
Pazifikokoan 16.930.

VISA Euskalduna erakusten
nahikoa duzu, guztiotan esku-
dirua lor dezazun.

Gainera, era guztietako
3.000.000 saltokitan balia
dezakezu behar duzuna erosu.

- Janari-edariak.
- Etxerako behar duzuna.
- Auto konponketak.
- Boutiques.
- Oinetakotokiak.
- Ostatuak.
- Autoeskolak.
- Jatetxeak etab.

Xabier Egiaren emaztea lasai dago hilaren azkenerako.

Etxeko ekonomia egoki
gestionatu eta administratu
bait du.

● Txartel jabeak aurreko
hilabetean egindako gastuen
kontu-laburpenaren bidez, edo
-ta txartelaz balia daiteken
beste edonork egindakoak ere
kontutan hartuz.

- Hilabete batean erosi eta hurrengoan ordainduz.
- Ordainketak 15 edo 50 egun atzeratuz, inolako interesik
gabe eta dohan.
- Hestualdirik gabe, etxeko kontuak erraz eta argi egiten
bait ditu.

Xabier Egia lasai dabil Manhattan-en.

Izan ere, VISA Euskaldunak
horrelaxe babesten du.

- Eta New York-en dabil,
sakelean dirurik gabe.
- Diru-trukatzeaz kezkatze-
giran. Eta "Guys and Dolls" eko ganster-antzezleriak teatroan
bezelaxe dibertitzen dute. Bai bait dakī ez diezaioketela
ohostu ezer.

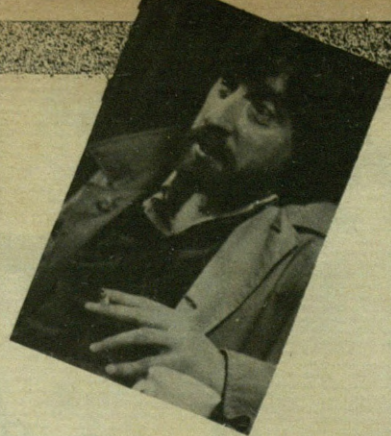
Zu eta ni bezalako bezeroentzat

VISA Euskalduna Txartela.

BEHAR DUZUNERO ETA MUNDU GUZTIAN. DIRUAREN PAREKO.

Lan Kide Aurrezkiko Bulegoetan eska ezazu.

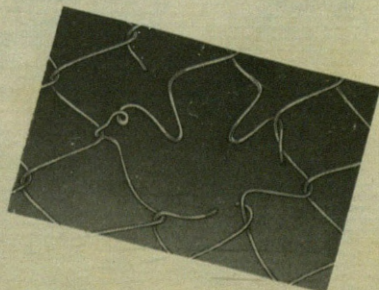

Era guztitako komentarioak entzungo zenituzten noski BENITO LERTXUNDIren pertsonaz eta kantetaz. Gutxi dira herri honetan —kantagintzan behintzat— bera bezain polemikoa. Hori zela eta, gainera, album berri bat grabatzekotan dagoela jakin bezain laster, berarengana jo genuen azkar, eta hemen duzue zintak jaso zuena.

salatu
egin
behar
23,24 or.

Azken aldi honetan, TXILLARDEGIren izena Ameriketekin erlazionatuta ikusi dugu. LUMA ZORROZTUZ sailean argitara ematen duguna, Amerikan kokatuta dago baina Hego Amerikan. Bere gaia herrialde haietan mayatarren gutxiengo etnikoarekin egin diren eta egiten ari diren masakreak etabarren salaketa da.

Norbaitek esan zuen inoiz BELTZAK hobe zukeela ibilal-diez aparte beste gai batzuetaz idaztea. Oraingo honetan beste gai batetarako ere hartu du luma, eta EXTRADI-ZIOAK direla eta HERRIAK ETA GIZONAK sailean arkituko duzue berak idatzitako artikulua.

oharra

Ohar honen azpian egoten den kuadro gris hori aldatu egin dugula berehalaxe konturatuko zara. Izenen aldetik aldaketa handi xamarra ageri bada ere, sakonean ez da horrela, orain azaltzen direnak ia ia ARGIA jaio zenetik aldizkariaren zama eraman dutenak bait dira. Beraz, legeen arauera egin behar izan dugun izenezko aldaketa bat izan da. Horrekin batera, airean zeuden aldizkariaren zenbait gai juridiko gaurkotzeko aukera izan dugu ere Aste Sainduko astea aprobetxatuz. Baita lekuz aldatu ere. Lokale berrira jo dugu azkenean, eta behean duzue helbide berria zein den.

Konturatuko zineten ere noski, bi astetan ez dugula alerik atera. Arrazoina goiean aipatutako aldaketa guztiak —trasladoa batez ere— eman diguten lana izan da. Gauza pendiente hauek konpondu ondoren, berriro asteoro zuekin betetzeko saiatze honetan.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Koperatiba

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julián

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Joxe Mari Ostolaza, Artaso.

Idazleak: K. Argiñano, «Astema», Balere Bakaikoa, «Beltza», Rafael Castellano, Carlos Donoso, Xabier Etxaniz, Jin Garrido, Mikel Hernán-

dez Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Txema Larrea, Pello Lizarralde, «Mendiaga», «Murumendi», Mikel Nabarro, Xabier Portugal, Koldo San Julián, Joseba Sarrionandia, TITIRITEROAK (Enrike Amonarriz, Mikel Anza, El Bachiller Zalakain, Jokin Ansorena, Teresita Irastortza, Mikel Etxebeste, Josu Landa, Iñaki Uribe), «Txillar-degi», Jon Urrujulegi, «Xinaberri», Jesus Maria Zalakain.

Marraskilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Cote, Tororo, Rotu.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

Moldiztegiak: Ortzadar Laborategia, Semi, Ernio.

D.L.: 80-1963

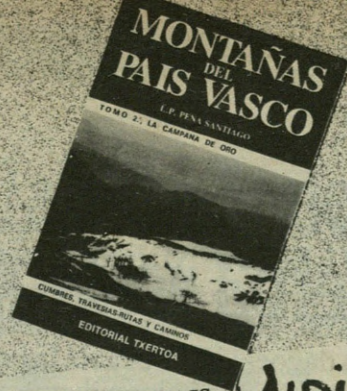
Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behea. DONOSTIA-12

Telefonoa: 427786

HARPIDE SARIA

Barruan	2.500 pta.
Estatutik kanpo	3.500 pta.
Airez	5.400 pta.
Ale bakarra	75 Pta.

aste Giroa

LIBURUAK

COMPORTAMIENTO SEXUAL DE LOS VASCOS, José M. Satrustegui; Editorial Txertoa, 252 o.

Seguru asko zerbaiten airea hartuko zenioten dagoeneko liburu honen izenburuari. Izan ere, egile berak duela urte mordo bat euskaraz atera zuen beste bat gai beraren inguruan: «Euskaldunen seksubideak». Haren moldapena besterik ez duzue gaurko hau. Erdaraz eta aurrekoa baino apur bat lodikoa da.

Ez da abiada berria, bada, Jose Mari Satrustegirena. Eta edukiari begiradaxo bat botatzen badiogu, historian zehar egindako ibilaldi luze bat ikusdenu dugu berehala: arkitutako eta arki daitezkeen aztertaren bidez gure arbasoek alor honi dagokionez nolako konportaera eraman ohi duten urteen bilakarran, orain arte egin den estudiorik serioenaren itxuraz ageri zaigu. Horra hor etnologiazko lan polit eta txukun bat beraz.

ENPRESA HIZTEGIA, U.Z.E.I.; Elkar argitaletxea, 431 or., 1300 pta.

Hitzegigintzan jarraitzen da UZEI jo eta ke, eta hona hemen beren lan etengabearen azken emaitza: ENPRESA hiztegia. Bistan dago bapateko aplikazio handia izango duela, alor horretan behintzat — detaile batzuetan — arraz gertatzen baita hiztegi honen praktikara eramatea. Arazo ekonomikoak UZEIrentzat gero eta larriagoak izanik, honen edizioa badirudi zenbait kooperatiba elkarrekin babesez egin ahal izan dela. Pozteko arrazoin bat eta praktikatzeko beste tresna bat.

MONTAÑAS DEL PAIS VASCO (2), Luis-Pedro Peña Santiago; Txertoa editoriala, 162 o.

Duela hilabete pare bat kaleratu zen izen berdineko lehenengo tomoa, eta eskuetan dugu iadanik bigarrena. Peña Santiago gizon ibilia da mendiz mendi, oso ibilia gainera. Eta liburu honetan azaltzen diren ibilaldi, mendi eta bide batzuek nahiko ezagunak baldin badira ere, asko eta asko jende gehienarentzat ezezagunak dira. Denetara eta lehenengo tomoak kontatu gabe, hoguei ibilaldi aurkeztu dizkigu Peña Santiagok, Nafarroako eta Xuberoako Pirineoak nahiz Gipuzkoako edo Bizkaiko mendikateak.

EL PROBLEMA VASCO Y SU PROFUNDA RAZ POLITICO CULTURAL, Martín de Ugalde; Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, 261 o., 500 pta.

Belarrietan ezaguna egiten den horietakoa da Martín Ugalde jauna. Eta oraingoan liburu berri bat kaleratu du berriro, izenburuak adierazten duenez, Euskal problemari buruz. Dirudienez, batez ere alde kulturaletik begiratuta hasten du idatzia, gero historia- ren aldetik jarraitzen delarik, kultura eta politikaren bi ardatzen arauera eraten duelarik. Puntu batzuetan zenbait datu eta ikuspegi berri eskaintzen ditu, eta alde horretatik hutsean eroriko ez den liburu bat izan daiteke.

ALDIZKARIAK

EUSKALAN, 1980ko iraila-urria, 6. zenbakia.

Egia esan, ez genuen aldizkari honen berririk orain arte, edo baldin bage-nuen inoiz, ez ginen gehiegogoratzen. ULGO Koop. Elk.aren «euskara batzordea»ren aldizkaria da, eta bere orrialdeetan denetarik arkitzenda: erdaraz idatzitako artikulua pare bat (euskararen batasunaz, eta bar), euskaraz idatzitakoa (Korrika, Prentsa euskaraz, «h» letraren arauak, etabar), eta bertsuak, eta boraematekoak, eta luze bat. Benetan mardul gertatzen da folio erdi formatua duen aldizkari hau, bere moetakoekin garbatzen badugu bederen.

KITTO, bat hil eta berri itto.

Azkeneko esan (KITTOren ondoren goena) aldizkari dotorenen kontrazalean dago da. Ez du ezartzen nor den aldizkaria edo nola atera duten, baina gogoratuz argi antzematen da, Azpeiti aldeko jendea eginda da. Kalitate xamarreko produktua da, batez ere medioetatasa kontutan hartuz zientzia handi bateko duen geldotasunarengatasa egingako artelan bat. Barnean espresio-lanetatik (poemak, marrazkiak, gazkiak), Ruper Otekin elkarrikizko beste bat naturistekin, eta beste bat Zine Klubarekin. Txukun. Gehienez.

SA

ri hau lekuko. Anbizio handiz kaleratu da, hilero-koa izan nahi bait du; eta gai honetako aldizkari batetarako hau ausarta baldin badirudi ere, are gehiago kontutan hartzen badugu 6 orrialde dituela eta presentazioa ia luxozkoa dela. Aurrrera jotzen badu, musika honek jendearengan duen oinarri sendoarengatik erakusgarri garbi bat izango litzateke.

Maiatzak 27, asteaz-kena, arratsaldeko 8retan: Tolosako Udaletxean, Juan Garmendia Larrañaga hizlaria, eta gaia: Historia egiten duten Tolosako lantegiak.

ERAKUSKETAK

ASTEDER'81 FERIA DEL ARTE CONTEMPORANEO

Duela denbora asko iragarria zegoen bezala, joan den hilak 28an zabaldu ziren Gauregungo Arte Azokaren ateak. Irekita arkituko duzuen egunak hauek dira: apirilaren 28tik maiatzaren 2ra.

Bertan honako hauek bilduko dira: Arte Galeriak, Lan grafikoko argitaratzai-iek, eta erakusketaren moduloetan bere obrak ipiniko dituzten egileak.

Bilboko Nazioarteko Erakustazoak ARTEDER-81 babesten du, eta beraz, bere aretoetan izango da muntaia guztia. Azokak goizeko hamaiketatik arratsaldeko zazpiak arte etengabeki zabalik iraungo du. Esparru barnean jatetxe bat ere geongo da erakusle eta ikusleen zerbitzutan.

«ZERUKO ARGIA»-KO AZALEN ERAKUSKETA IRUÑEAN.— «Caballo blanco» delakoan eta noiz arte zehazki ez dakigularik, Iruñean («erreinua-ren» hiriburuan) historian zehar kaleratu ditugun aleetako azalen antolojia bat dago erakusketan, ateak zabalik eta nahi duen guztia-arentzat libre. Depaso ere, kopatxo bat hartzea ez le-
goko gaizki, kontutan har-
tuz taberna ere badela hain
interesgarria gertatzen ari
den «caballo blanco» hori.

IHARDUNAK

EUSKAL HERRIA-REN ADISKIDEEN ELKARTEKO estatutoek diotena beteaz, ondorengo egunetan eta Gipuzkoako Komisioaren Bazkideek emanik, Ikasgaien lehen Saioa izanen da. Izendaturiko Saiorekin ekintzak, ondorengo egitarauaren arauera izango dira:

Apiril 30, Osteguna, arratsaldeko 8retan: Dr. Kamino Liburutegian, José Luis Orella hizlaria, eta gaia: Udal Errejimena Gipuzkoan XV. gizaldian.

Maiatzak 7, osteguna, arratsaldeko 8retan: Segurako Udaletxean, José María Aycart hizlaria, eta gaia: Gipuzkoa eta Arabako Partzuergo Orokorren zenbait alderdi juridiko.

Maiatzak 14, osteguna, arratsaldeko 8retan: Dr. Kamino Liburutegian, Juan Antonio Urbeltz hizlaria, eta gaia: Iztuetairen iritzia, Gipuzkoa eta bere dantzei buruz.

Maiatzak 21, osteguna, arratsaldeko 8retan: Dr. Kamino Liburutegian, Alvaro navajas hizlaria, eta gaia: Espainol Konstituzioa eta Estatu Autonomikoa.

ZZ, 1981ko apirila, zen zenbakia., 200 pta.

Musika moeta hau gero gehiago ari omen da sen-
tzen eta hedatzen. Hori
mentatu ohi da han eta
hemen, eta egia dela dirudi,
ZZ izeneko aldizkari be-

25

apirila 26
maiatza 3

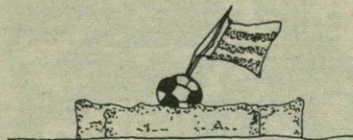

liga ospatzeko menua

Errealatxalotzera joan omen zaigu gure Argiñano Gijona eta ez zaigu oraindik —aldizkaria bukatzera goazen ordu honetan— bere errezetarik nahiz komentariarik iritsi. Hemen genuen jendea bere liga irabazteko behar dituen errezeten zain baina deus ere ez. Bere apunte eta notatxoekin konformatu behar.

Bere liburu eta kuadernoetatik hauek aukeratu ditugu zuen errezeta errenkada zabalduko dituztela esperoan:

garbantzukremaren zopa

Sei pertsonarentzat jar itzazue 500 gramu garbantzuk. Bezeperan beratzen jarri behar dituzue xamurrak geldidaitezen nahi baduzue. Saldarik ez baduzue uretan egosi behar dituzue. Patata handi bat eta gurin pusketa bi bota eltze bertara.

Ondo egosia dagoenean txino fin batetatik iragortzi. Beste alde batetatik bi arraultze gorringo eta esnegain ontzitxo bat prestatu eta nahastu ondoren hauek biak garbantzuk purearekin. Oso lodia gelditzen bada salda edo ur piska bat gehiago gehitu. Bestela Natilaren modukoak egiten dira, su epelean jarri eta piskanaka piskanaka.

Mahaiera ateratzeko orduan ogi erre pusketa batzuek jarri.

kokotzak donostiako erara

Futbolak behintzat Donostia jarri du aurrenik. Eta aste honetako giro donostiar hori ez galtzearren Donostiako erara kokotzak nola prestatzen diren ikas dezakezue. Hona hemen sistima.

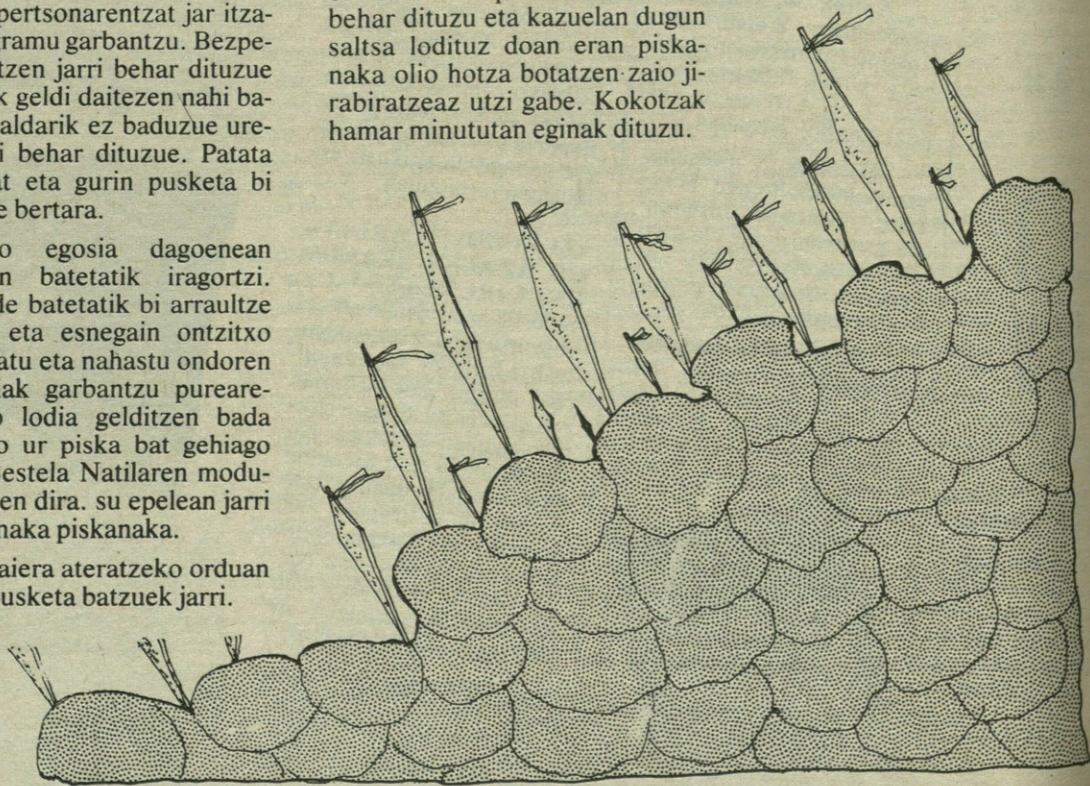
Ondo garbitu eta zapi batez lehortu ondoren kazuela batetan ipini. Kilo baten proportzioan olio oneko bi ontzitxo jarri lau edo bost baratzuri haginekin. Hauek lurrezko kazuela batetan prejititu. Baratzuriak prejitutak daudenean atera eta jarri bertan kokotzak. Salda ontzitxo bat bota; perexil xehetua eta behar duen gatza ere une honetantxe botatzen dira.

Sutan jarri eta kazuela irabiatzen da. Aurretik olio hotzeko bi ontzitxo prestaturik eduki behar dituzu eta kazuelan dugun saltsa lodituz doan eran piskanaka olio hotza botatzen zaio jirabiratzearaz utzi gabe. Kokotzak hamar minututan eginak dituzu.

arroz pudina

Eta goazen azkenik bazkalburu edo postrearekin. Bere notetatik kuriosoena haxe gertatu zaigu: arroz pudina.

Esne litro batefarako 100 gramu bat arroz egosi behar dira mantso-mantso. Arroza bigundu dagoela ikusten duzuenean 300 gramu azukre bota eta 50 gramu gurin ere. Ondo ondo irabiatu egin dadin ertzetara itsats. Egina dagoenean hozten utzi eta bost gorringo irabiatu bota eta dena bertan dagoela zuringo elur punturaino irabiatuak bota. Molde bat hartu eta gurinez igurtzi gero pudina moldetik ateratzeko erraztasuna lortzeko eta moldea barrukoarekin noski— bainumarian ezarri. Itxoin eta besterik ez.

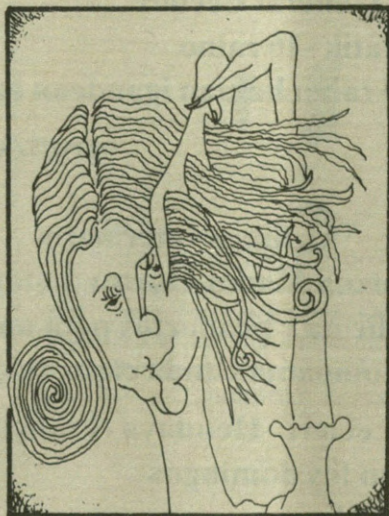
arbelan, laminen atzetik

Nork egin du Baionako katedrala? Barkoxen diotenez, Frantziako iparraldean dagoen Amieneko katedral ederra «lamiak egin omen da eta gai batez egin zizien». Baionakoa eraikitzeke Arbelako harginek zuten lan handi eta ederra egin, eta oraindik Donamartiriko etxeetan ikus daitezke beren ondorengoek landutako harri miresgarriak. Gurean laminak eta harginak ahaide seguruak dira.

Dakikezuenez, Donamartiri eta Isturitzen artean karekizko muino bat altzatzen da. Arbelatik dator errekek zulatu du muinoa; hiru goimaila ezberdinetan utzi dizkigu harpeak eta zuloak: goian, euskal aurré historiarentzat horren garrantzizkoak diren Isturitzeko harpeak; erdian, estalaktita eta estalagmita ederrez horniturik dagoen Oxozelaia; azpian, oraingo bidea eta berriki aztertuturik izan den Erberua harpea.

Erreka Ahatzeluze mendian sortzen da: leku lehorrak dira, eguzki azpian latzak. Iturburura heltzeko bidexka berde bat hartzen da: bere izena, «Laminabi-dea». Erreka, gero, zelai jorien artean dabilkigu karekizko oztopearekin behaztopatu arte: han ura gelditzen da, mendiaren errailetan desagertu baino lehen. Gaurregun, urgeldia plastikoz beterik dago, flotatzen diren uzkin guziak hor metatzen direlako, baina aintzinean hezetasuna, berde iluna eta makal lerdanak ziren, ziuraski, lekuaren edergailu bakarrak. Muinoaren beste aldean, Isturitzeko lurretan, berriz agertzen da erreka: hemen ez da gehiago urgeldirik; arin dator barrendik jalgitzen den ur beltz eta freskoa, eta harpean makurtzerakoan xistu misterioso entzuten dugu.

Ez da harritzeko, ba, leku hau laminen gustokoa izan zitezela. Ahatze luzeko Uhaldai iturrian zuten biltzeko ur garbia;

Oxozelaian kantatzeko eta orrazteko urgeldi itzaltsua; Isturitzeko aho beldurgarrian noiz behinka gaiztoak izan litezkeela gogoratzeko leku aproposa; eta mendi barneko harpeetan altxorak gordetzeko harritzko heste bihurriak... Gero, jauntxo batek muinoaren gainean egindako dorrea hondamenetan erori zenean, laminek jabetu zuten, eta mendi osoa, azpiko harpeetatik goiko «Gaztelu» zaharreraino beren lege mendean erori zen.

Gure asmoa leku guzti hau ikustea zen. Isturitzetik behera, errepideak errekatxo bat gainditzin du, muinoa baino lehen; han, zubia igaro gaberik, eskuinera joan ginen, laister ezkerrean mendiruntz zuzen doan bide zabal bat hartzeko. Bideak, lohitsua, errekatxoa zeharkatzen du, eta, gero, gora eta eskuin aldera jotzen du: sasiz beterik dago, baina beti hegomendebalera joatekotan Erberuaren agertzea aurkituko duzue. Leku ederra, benetan. izkribu batek dio: «Propriété privée. Défense d'entrer. Danger de mort». Hau egin duenak euskaraz badaki, baina denek ez dakizue erderaz; jakin

behar duzue ura sifoi baten bidez ateratzen dela, eta hortik pasatzea ez dela posible. Barneko harpeen misterioa ez da, ba, zuentzat izango, eta normala da. Halere, «Euskal Herrian euskarazko» pegata bat ba duzue, aipatutako izkribuan utziko diozue idatzi zuen artistari.

Gero, errekaaren gainean diren amiltegiatar heldu ginen, ezker aldetik, Gaztelura heltzeko asmoz. Mazeletan, otak, sasiak, gaztainondoak, dituzue ugari: erre berriak ziren tokietan aski erreztatzen ginen; bestetan berriz, makilaz jotake irekitzen genuen bidea. Goiko bizkarrean, berriz, dorrera hurbiltzen ginenean gero eta trinkoago zen sastraka. Etsiturik gelditu ginen gailurra zirudien tokian: ez zen hor gaztelurik, ez eta aurreratzerik ere. Ileetatik heltzen gintuzten adar arantzatsuak laminen hatzamarrak ziren nunbait, eta laminek desagertarazi ziguten dorrea hara iritsi ginenerako. Behera abiatu ginen, larruan eta ariman mindurik, Oxozelai base-rriraino. Hortik joan daiteke erreka sartzen den lekuraino, hango ur errotara eramaten duen bidea eta zubia baliatuz.

Baina leku hauen edertasunak ez zigun gaztelura heltzeko genuen tirria kendu. Harpeak erakutsi zizkigun gidari euskaldunari, (bakarrik ginen harekin). Donamartiriko seme bati hain zuzen, gaztelura heltzeko bideari buruz galdetu genion: bizkarretik, esan zigun, eta guk ezetz, sasiz itxia zela. Ehiartzariak hortik ibiltzen omen direla, esan zigun gero beste batek.

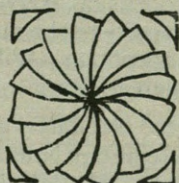
Iniork ez daki. Laminek erre-
suma da, eta kito. Joan ginenean, goitik trufa egiten zigun dorreak.

Hara heltzeko, eta aipatutako eransgailua ahaztu gaberik, aihotza eramane beharko duzue.

ABEREN KLINIKA

Ordrearen probintziako kontseiluak abisatzen du:
Pantxoa Madínek, Dotore Beterinario, Klientei jakin
arazten die bere «Aberen Klinika» zabalik dagoela.

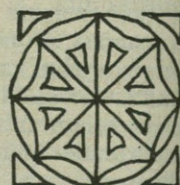
Hendaian 17 BD du General Leclerc
egun guziz 14 orenetatik -16 raino
eta 18 orenetatik -20 raino bainan igandean ez

urrutizkina: 0733(59) 202013

Clinica veterinaria
Pantxoa Madín-Doctor Veterinario
medicina y productos para animales
de compañía y toda clase de ganado

17 BD del General Leclerc -Hendaya (Francia)
todos los días excepto los domingos
de 14 a 16H. y 18 a 20H.

teléfono 0733(59) 202013

Izena
Nombre

Kalea
Calle

Herria
Población

ZK
N.º

Bizitza
Piso

Herrialdea
Provincia

ANAITASUNA

☐ Hamabostkaria. Urteko harpidetza: 1.500 pzta.
Publicación quincenal. Suscripción anual: 1.500 ptas.

ARGIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.500 pzta.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.500 ptas.

HERRIA

☐ Astekaria. Urteko harpidetza: 2.250 ptas.
Publicación semanal. Suscripción anual: 2.250 ptas.

JAKIN

☐ Hiru hilabetekaria. Urteko harpidetza: 1.100 pzta.
Publicación trimestral. Suscripción anual: 1.100 ptas.

SASKI-NASKI

☐ Hilerokea. Urteko harpidetza: 900 pzta.
Publicación mensual. Suscripción anual: 900 ptas.

Hartu nahi dut:
Deseo suscribirme a:

X batez jar ezazu harpidetu nahi duzun aldizkaria.
Señale con una X la revista o revistas a las que quiera suscribirse.

Txartel hau bete eta gero bidal ezazu mesedez 495 posta kutxara, Bilbo. **PRENTSA EUSKARAZ** karta azalean.
Una vez rellenado este boletín, envíelo, por favor, al apartado 495 de Bilbao, poniendo en el sobre **PRENTSA EUSKARAZ**.

ORDAINKETA MODUA: Harpidea hartzen duzun aldizkariak zurekin sartuko da harremanetan ordainketa jakin dezazun.

FORMA DE PAGO: Cada revista, a la que se suscriba, se pondrá en contacto con usted para darle a conocer sus formas de pago.

1

**DIALEKTOLOGIA IKAS-
TAROA, DEBAN.** Joan den
igandean, hilak 26, Juan Jose
Mogel idazleari eginiko omenaldi
batetan —duela ehun urte herri
horretan bertan jaio zela—
amaiera eman zitzaion Euskal-
tzaindiak eratutako euskal Dia-
lektologia Ikastaroari. Luis Vi-
llasanteren hitzetan, ikastaroa
«izugarri positiboa» izan zen

Lau egunetan zehar ospatu
da ikastaro hau Deban, eta ber-
tan euskalki guztiei dagozkien
detaile asko eta asko ikutu ahal
izan dira. Helburu nagusia, itxu-
raz, ikertzaile gazte berriak era-
gitea litzateke, euskalki bakoit-
zak dituen esakera eta ezaguga-
rri bereziek bizirik iraun dezaten.
Ikastaroan dialektologiaz eta fo-
netikaz espezialistak diren ira-

kasle dextentek hartu dute parte.
Hala nola, Joaquín Rafel, Juan
Veny eta Ramon Cerda katalan-
darrak, Kilburn MacMurrough
kaliforniarra, Jacques Allieres
Toulouseko Unibertsitateko ira-
kaslea, eta Eusko Unibertsita-
teko irakasleak diren Koldo Mi-
txelena, Ana María Etxaide eta
karmele Rotaetxe.

2

**EUSKAL KULTUR AS-
TEA BAIGORRIN.** Urteoro be-
zala, Baigorri hasi zen Apirila-
ren 25ean Euskal Kultur Astea.
Basaizea Eklarteak antola du Hi-
rugarren Baigorriko Euskal Kul-
tur Atsea. Egunoroko kezketan

oinarritutako astea izan nahi izan
du, hala nola, ekonomiaren kri-
sisa, lan gabezia, herritik joatea,
herriko bizi mamiaren itzaltzea,
jendetzaren zahartzea, etabar.
Jaiak, dantzak eta antzekoak ere
prestatu eta aurrera eraman dira;
eta nola ez, pilota saioak ere tar-
tean izan ziren. Antzerkia eta
musika ona dastatzeko aurkera
ederra ere izan zen bertan. Gi-
roa, jakin ahal izan dugunez, go-
rabeherekin oso ona izan da, au-
rreko urteekin ez dela maila jaitsi
alegia.

Kultur Astea bukatzeko,
igandea 3an, **NAFARROAREN
EGUNA** ospatu nahi izan dute
aurten ere. Nafarroa guztiko he-
rrietatik etorritako musikajole,
kulturgizon eta abarrez osatu-
tako egitarau bat eskaini zelarik.
Hau oraindik ezin dugu jakin zer
moduz atera den, baina ia duda-
rik gabe nahi bezain ondo ate-
rako dela zirur gara. Hori espero
dugu bederen.

3

**EUSKO JAURLARITZAK
URTEBETE DAGOENENKO.**
Joan den astean bete zuen lehe-
nengo urtea Eusko Jaurlaritzak.
Zaila da benetan balantzea egi-
tea, baina alderdi politikoek
egindako balorapenei kasorik
egiten badiegu, bi alderdik jo
dute positibotzat (EAJk eta
UCDk), eta beste guztiek, berriz
akatsen bat edo beste atera diote.
Bakoitzak bere aldetik jo du, eta
EEK Euskal Herriaren nahi eta
asmoiei ez diela erantzun esaten

badu, APen eragozpena beste
alde batetatik doa, hau da, bio-
lentziak oraindik zutik dirauela.
Gobernuan dagoen alderdiaren
ustez, EAJren ustez alegia, Jaur-
laritzaren konportaera egokia
izan da, zituen medioak kontutan
harturik, eta lortu dituen gauzak
(Kontzertuak etabar) gailur in-
portante bat direlarik.

Gusto guztietarako eritziak
beraz. Batzuentzat limoia, beste
batzuentzat laranja. Karameloe-
tan bezalaxe.

4

**NAFARROAKO ALDUNDIA
«EUSKO IKASKUNTZA»TIK
KANPO.** dirudienez, gero eta
zailago ari da bihurtzen erakunde
kultural bat politikatik kanpo gel-
ditzea. Salaketa horrengatik
behintzat atera bait da Nafa-
rroako Aldundia Eusko Ikas-
kuntzatik. Uste dugu ez duela
pena merezi komentariarik egi-
tea, pisu izan dezaketen eritziak
botata bait daude iadanik, eta
geurea horietara gehitzeaz aski
dugu. Honelako itsukeriak uga-
ritzen baldin badoaz, guk geurea
itxi eta optika bat zabalduko
dugu. Iragartzen duena ez omen
da traidorea...

F.N.: betikoa

As-
kotan ogiaren ordeztorakeriak
dituen ogitarteko bat dirudi
F.N.k. 743. zenbakitik frogatxiki
bat: «Los movimientos ecologis-
tas son en su casi totalidad de
inspiración marxista. Su obses-
ión, contraria a la energía nu-
clear en Europa occidental, está
en contradicción con la circuns-
tancia de ser la Unión Soviética
el país de mayor potencial nu-
clear» Hemengo zentral nuklea-
rrei «ez, eskerrik asko» esateko,
hemendik aurrera Sobiet Batasu-
neannola dabilzan begiratu
beharko dugu. Ulertu?

zein enormea den

INTERVIU kazetaren 256.
zenbakiak Rodríguez Sahagún-
ekin izandako elkarrizketa luze
bat eskaintzen digu, eta barre
aski egin dugu —ez bakarrik bere
orrazkeraz— bertan isurtzen di-
tuen eritzietaz Fuala: «Hay que
impedir que se hagan plantea-
mientos de apología del terroris-
mo de la enorme libertad que
reconoce nuestra Constitución
—por cierto que es una de las
más progresivas del mundo—...»
Ea honen aurrean nor ez den ba-
rrez lehertzen...

pablo gargalloren artea

TRIUNFO hilabetekariaren
6. zenbakian eskultore honi bu-
ruzko artikulatu bat arkitu dugu.
Bertatik katalaneratik itzultitako
bere koadernoko ohar batzu au-
keratu ditugu honako: «Hoy hace
falta mucho valor para expre-
sarse franca y sinceramente, ya
que de manera manifiesta el com-
promiso se extiende hasta el es-
pectador. Es fácil elogiar al que
triumfa, es desdichadamente cosa
corriente, porque el almibar del
éxito, hoy, es más fuerte que
nunca, lo que prueba la inferiori-
dad de la época... La adhesión a
una moda es perdonable en la
medida en que no sirve para dis-
frazar un armazón mal estructu-
rado. No es el exterior de una
obra de arte lo que vale, sino lo
que contiene en el interior de
consistencia, de sensibilidad in-
visibles para el vulgo y para el
que está cargado de prejuicios tí-
ránicos. (...) Esta es la justifi-
cación de mi estética en los hierros:
síntesis, exigencia, amplitud
y libertad.»

VALE QUE
ESTO DEL
SELF-SERVICE
ES PRÁCTICO, PERO
EN ESTE RESTAURANTE
SE PASAU

TU
CALLA Y
SIRVIETE LOS
EUTREMESES

PEOR
LO TENGO YO
QUE DE SEGUNDO
QUIERO MERLUZA
Y NO TENGO
BARCA

EL JUEVES 202. zenbakitik

Bangkok

Fracaso total del gol militar

El rey de Tailandia hizo fracasar el

EL PAPUS 361. zenbakitik

gusto txarrekoa

Azken bolada honetan
CAMBIO 16ek hainbeste astoke-
ria esaten ditu, non bai bait dirudi
papera zertan enplegatu ez dakie-
lako egiten dituela horrelakoak.
Hona hemen adibide gisa, 488.
zenbakian «El olor de Bandrés»
izenpean ageri zen artikulua re-
zati bat: «Hace unos días Juan
María Bandrés, diputado por
Euskadiko Eskerra, fué a París.
Al subir al avión en el aeropuerto
de Barajas el aparato estaba ya
bastante lleno y tuvo que buscar
asiento. Había uno libre al lado
de un señor elegante. Bandrés se
acercó, y allí surgió, poco más o
menos, el siguiente diálogo:

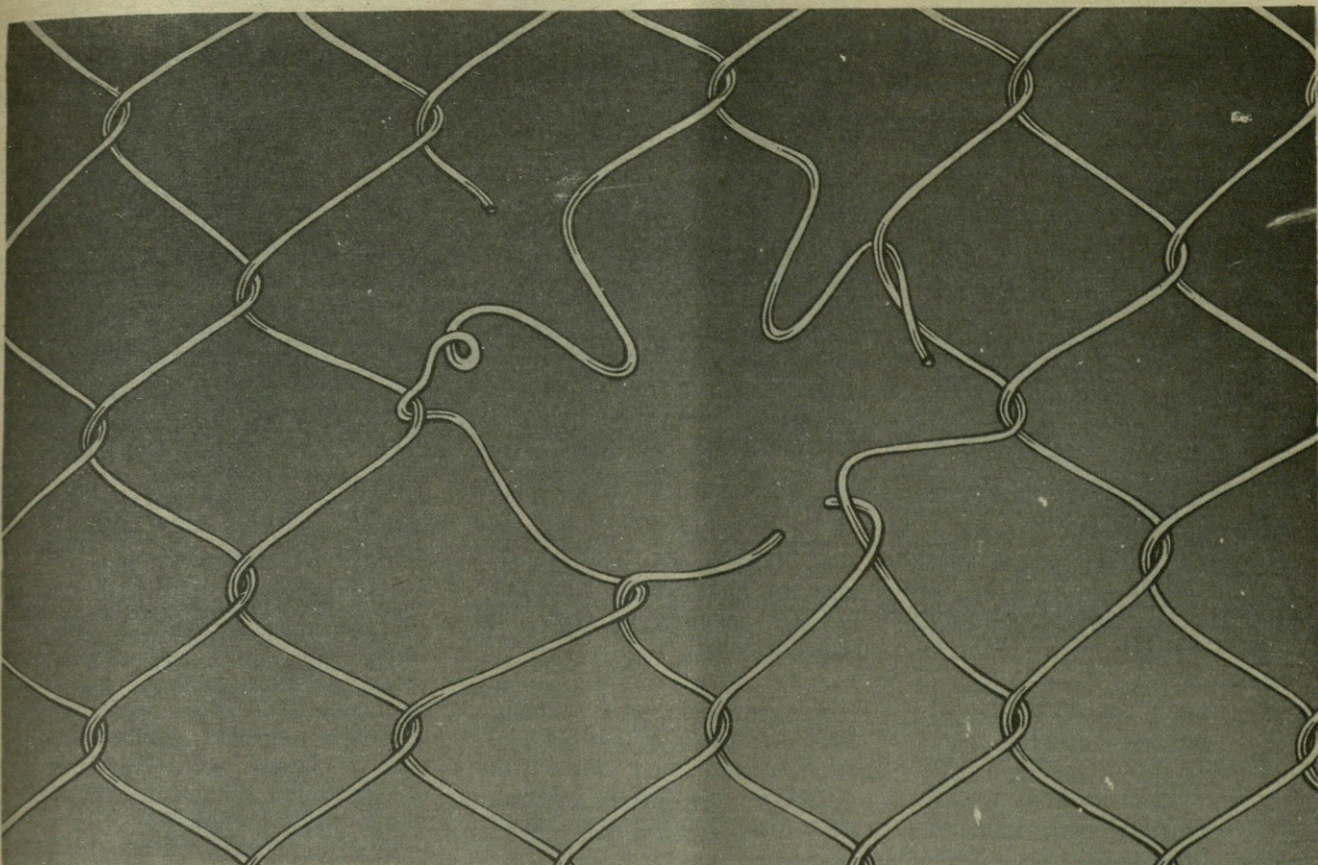
Bandrés. —¿Está libre ese
asiento?

Señor elegante. —Sí, pero
usted no se puede sentar porque
huele.

Bandrés. —¿Cómo que
huelo, a qué huelo?

Señor elegante. —Pues to-
avía huele usted a la m... que se
hizo en el congreso la noche de
tejero.»

Gezurra baldin badirudi era-
gertaera hau ez dago txistea
sailean.

LAGUNAK ASKATU! EXTRADIZIORIZIK EZ!

— Beltza —

Larunbata arratsaldea. Baionako Gaztelu Zaharraren patioan sartu gara, gure ikurrina eta pankarten ondoan. Nafarroako erregeen egoitza izan zen gaztelua armadaren kuartela dugu gaurregun. Bakarrik gara, inorgabeko patioan. Leiho batzuetan, uniforme gabeko soldadu harrituen buruak agertzen zaizkigu, lipar batez guri so. Gure manifestua irakurtzen ari gara; gure lagunak Cour de Sureté de L'Etat delakoak bahitu dizkigutela, kondenatu nahi dizkigutela, esaten diegu harri landuez egindako horma zaharrei. Kanpoan, Baionako karriketan, gutaz axolarik ez dutenek beren erosketak eta ibilaldiak jarrai-

tzen dituzte; kanpoan eta ez oso urrun, gutaz bai axolatzen diren poliziak zai daude; hormen bestekaldean, sekretuzko geletan, gureak epaituko dituen armadaren bizia badabil, astuna, opakua.

Mundutik aparte, jende arruntarengandik berezituak, sorgor eta mutu diren hormen kontra gure ukabilak altzatzen genituenean, gure egoeraren karikatura ginela iduritu zitzaidan. Halere, han ginen, gure bizi propioaren frogantza eta gure lagunekiko elkartasunaren ebidentzia armadaren bihotz bihotzean, ziriak bezala, tente landatu nahi

genituelako.

Hauteskunde zirkolari begira dagoen Frantzia indiferentearen poliziak. Exzepziozko saseleke bat baliatuz, miatu, arakatu, atxilotu, beldurtu, amorratu egin gaituzte; orain, Parisen jitu gu Maite, Ixabel, Peio, Jean Marc, Jakes eta Kristina, gerla-denborako tribuna militar batetik juzga ditzalaren zai.

Eta gure sofrimenduaren aurrean, sorgor eta mutu dugu Frantziaren gehiengoa. Gutaz fuitzen dira. Euskal Herriak pairatzen duen egoera latzak bultzatu ditu gure lagunak askatasuna lortzeko borroka egin dezaten: Euskal Herria existitzen

dela doi doia dakite gehiengo in-
diferente hura osatzen dutenek.
Eta hemen zapalkuntza existi-
tzen dela ez dute jakin nahi edo,
komunikabideen eraginaz, ezin
dezakete jakin.

Baina huts egin zaiguna ez
da soilki fransesen laguntza izan:
atxilotuak ezagutzen dituzten he-
mengo abertzale eta euskaltzale
batzuek diete ere muzin egin.
Zergaitik ote?: politikamente
oportuno ez delako, edo politika-
rekin ez dutelako beren lana
nahastu nahi... Halere, presone-
rren aurpegia, eskuak, keinuak,
abotsak, ahaideak eta hiriak eza-
gutzen dituzten horiek, nola uka
diezaiekete laguntza? Hitzen gi-
belean, batzuen ustelkeria eta
besteen beldurra agertzen zaiz-
kigu. Gure lagunen tortura onar
dezagun estatuak sortzen digun
beldur ahalgekorra. Gure hiz-
kuntzan, lotsa eta ahalgea ahaide
hurbiak ditugu.

Bizkitartean, Baionan gil-
tzaperatuak daude Hegoaldetik
ihes egindako abertzale batzu.
Haien kontra, extradizioak eska-
tuak dira. Zer esan genezake?:
extradizioak tortura esan nahi

duela?... , extradizioa giza esku-
bideen aurka dela?... , extradi-
zioa estatu hiltzaileen konpliti-
tatearen froga garbiena dela?
Guk, badakigu. Kanpotar gehie-
nak, hortaz ez dira axolatzen.
Eta gurean dagoen boteredun
asko, lotsaz, beldurrez, ixiltzen
da.

Baina gu ez gara ixilduko.
Kartzelan direnek hartutako bi-
deak eztabaidagarriak dira, bai,
baina bide horik aukeratzeko
bultzatu dien sentsibilitatea gu-
rea da ere: gure lurra eta herriari
buruzko sendimenduak berdinak
ditugu, enbor berdinarene ezpa-
lak, eta ez diogu gure odolari mu-
zin egingo. Torturatik erauzteko
eta libratzeko borroka ezinbeste-
koa dugu.

Eta horregaitik exigitzen
diegu gure herrian edozein bo-
tere edo munta duten euskaldu-
nei gure lagunak libratzeko lan
egin dezaten.

Espanian eta Frantzian di-
ren exzepziozko legeak, tribuna-
lak, presondegiak eta poliziak
suntsituak izan arte, zerbait egin
dezatela exigitzeko eskubide
osoa dugu. Eta ez dugu uste ex-

zepziozko ustelkeri horien aurka
egiterakoan beren iritzi demo-
kratikoari edo beren sendimendu
euskaldunei uko egingo dietenik.
Alderantziz, biok egiazkoak di-
rela frogatu diezagukete. Edo,
bestela, sekula eta beti ukatuko
diegu euskaldun eta demokrata-
ren kalitatea erabiltzeko
eskubidea.

Ez duzue, ez, herri gizon ho-
rik, gure lagunen sofrimenduak
alferrik galduko direla sinestu
behar. Zuekin boterearen besaul-
kietan eseritzen direnei ez badiz-
kiezue eskua eta laguntza uka-
tzen, exzepzio eta lotsaren le-
geak, tribunalak, presondegiak
eta eskaerak suntsitzen ez diren
bitartean, gure lagunen odolak
eta gure deihadarrek lasterka-
tuko zaizkizue, eta ez duzue eus-
kal lurretan atsedanaren lipar bat
ere dastatuko.

Bitartean, guri so sorgor di-
ren hormen kontra, guri so basak
diren polizien aurrean, gutaz
axolagabekoak diren sasiaiaia
eta atzerritarren gorabehera,
gure pankartak, gure ikurrinak
eta gure oihuak kaleetan izango
dira, lagunak libratu arte.

kontzertu ekonomikoen prezioa

Urte honen hasieran, behin
kontzertu ekonomikoak eta ku-
poa onartuak edo paktatuak izan
ostean, bakarrik, Cortesetarik
igaro behar zutelakoan geunden.
Gainera, kontzertu horien artiku-
lado guztia ez zela eztabaida-
tuko, baizik eta aurrera edo a-
tzera egingo zuela zegoen tex-
toak. Hortik aparta Makua eta
Uriarte jaunak, kontzertuei bu-
ruz eman zizkiguten hitzaldietan
garbi utzi ziguten Apirilaren
lehen egunetan onetsiko zituz-
tela Madril aldean, baina beste-
rik gabe. Gauzak hala izan dira
kontzertuei dagokionez, baina
bere prezioa ez duela ukan ez
dago ukatzerik.

Guzti honek, batipat ekono-
mia munduan mugitzen garenoi,
nolabaiteko poza edo, bstetan, it-
xaropen kritikoa agerrarazi zi-

gun, bestela ikus aldizkari hone-
tan (ikus: Mikel Navaroren hiru
artikulo, Argia 899,900 eta 901.
zenbakietan; nireia era bai) eta
beste aldizkarietakoak ere ori di-
tuzue. Eusko gobernuak, azke-
nik!, medio finantzieroa izango
zituelakoan geunden programa
minimo batzuk eusteko eta bul-
tatzeko. Orain, kontzertu ho-
riek, nahiz diputadu askok begi
onez ez ikusi, senatura joango
dira eta gero Boletín Oficial del
Estado-n argitaratuko dira. Ge-
roago berriz, Kupoaren legea ez-
tabaidatuko da, zenbait ajuste
berriekin noski.

Beste aldetik, gauza bat na-
bari da Madril eta Gasteizen ar-
teko harremanetan, alegia, O-
tsailaren 23koa gertatuta gero, al-
derdi agintariak, hau da EAJ ea
UCD inoiz baino lotuagoak aur-
kitzen direla, beste alderdiekin

ere holakoxe zerbait gertatzen
delarik, parlamenduan daudene-
kin noski. Alderdi guzti hauek
bat egin agertzen zaizkigu «go-
rago dauzkaten agintariei» amor
emateko hauek nahi duten gai
guztietan. Hortik ulertzen da
inongo oposiziorik gabe «Ley de
Defensa de la Constitución» bai-
testea. Harritu ginduen zera
izan da, alegia, EAJ-k estatuko
konstituzioa ez zuela onartu eta
gero, akor ez dagoen konstituzio
bat defendatzeko prest egotea.
Nore ustez lege hau onartzea
Madrilek EAJ-ri ezarri dion pre-
ziotako bat izan da Kontzertuak
onetsitzeko. Are gehiago, orain
«Ley de Armonización de las Au-
tonomías» ezarriko digute, auto-
nomia mugatuaz antzinako edu-
kinekin; gainera transferentziak
ere geldirik jarraitzen dute azken
hiru hilabete hauetan.

Guzti hau ulertzeko ez dago
urrutira begiratu beharrik. Egia

da EAJ osken artean aurkitzen dela UCD-ren aldetik; alderdi honek dauzka, oraingoz behintzat, karta guztiak bere aldetik eta jokaera hau alderdi estatalistek abalatuta dago, beraien politika inperialistari jarraituz. Beraz, egunoro murritzen ari den

autonomia eusterik nahi baldin badu, erabateko jokoa egiten jarraitu beharko du alderdi jeltza-leak Madril aldean. Hortik pentsatzea EAJ-k oso zaila daukala politika autonomia egitea, gobernatzen jarraitzea nahi badu behintzat.

Azkeneko ha. gehiago frogatzeko ikusiko dugu nola EAJ-k UCD-ren politika energetiko berbera egin beharrean aurkituko den. Momentu honetantxe gobernu autonomoa eta zentralaren arteko eztabaidak badaude ere Lemoiz dela eta, laister ikusiko dugu EAJ, Kupoaren legea nahi baldin badu behintzat dexente xamarra lortzea, Madrilan aginduak betetzen. Jakin beharra dago EAJ-k proposatzen duen erreferenduma Lemoiz buruz ezinezkoa dela, Cortesetan onetsi zen Erreferendum Legeak ez baitu biltzen zentral nuklearrren kasutan kontsulta herrikoirik egitea, beraz, hori egitea legetik at egotea izango litzateke eto hori Madrilek ezin dezake onar.

Euskal Herri eta Madrilan arteko soka tirak jarraituko du garaile betikoak irtengo dilarik, ekipoa aldatzen ez den bitartean...

B. BAKAIKOA

gaurko estatua, gaurko borroka

Inon bilatu behar baldin badira Estatuari buruzko lehen planteamendu zientifikoak, teoria marxistanda. Hau izan zen Estatuaren eta azpiegitura ekonomikoaren artean, erlazio egokia erakutsi zuena, eta ahar-kismoarekin batera Estatu kapitalistaren errepresio-funtzioa agerira utzi zuena.

Teoria marxista. ordea, Marx hil

ondoren ez da zerbait bukatua. Puntu askotan oinarri, abiapuntu eta nozio batzu besterik ez dira eman. Arlo batek baino gehiagok desarroilo eta tratamendu gehiago eskatzen ditu, ta arlo horietako bat Estatuarena da.

Bestalde, proletalgoak eramaten zuen eguneroko borrokaren premiek

bultzatzen diote, era akritiko eta sinplista batez hartzera marxismoaren erakuspenak baieztapen batzu modu dogmatiko batez erabiltzera eta marxismoaren desarroilo teorikoa galaraztera. Dogma eta sinplifikazio hauek baloratzerakoan, drogekin alderatzen ditu: hauek bezala momentu batetan euforia ematen dute, gorputza sustatzen dute, baina azkenean bere defentsak ezabatzen dituzte.

Gramsci, honela, teoria marxistatan Estatuari buruz zegoen hutsuneaz jabeturik hura lantzera dedikatu da. Engels zaharraren Estatuari buruzko azken erakuspenak jasoz, gizarte kapitalista aurreratuen Estatua, mendealdar Estatua, hartuko du aztergai Gramscik.

Gramsci konturatzen da, herri atzeratuentzat egiten diren planteamenduak, mendealdar estatuentzat ez dutela balio. Hauetan, Estatuak errepresio-gotorlekuaren inguruan, beste defentsak ditu (eskola, kmunikabideak etabar), izugarrizko indarra eta kemena ematen diotenak.

Defentsa hauen bitartez, Estatuak klase meneratzaileentzat hegemonia lortzen du. Defentsa hauen bidez ere, klase zapalduak berek onartzen dute bere zapalketa, klase meneratzailea zuzendaritzat hartzen dute, eta ez diote bere buruari planteatzen gizarte-aldaketa. Estatuak, errepresio-funtzioaren ondoan, legitimazio-funtzioa betetzen du.

Bestalde, monopolioen sorrera-
rekin batera handituz doaz Estatuak
ekonomian zuzenki parte hartu beha-
rrak. Ez da nahiko Estatuak, lege eta
ordena kapitalistaren bidez eta
zaintzailea izatea. Kapitalismoaren
garapenak Estatuaren eskuhartze
ekonomikoa eskatzen du. Monopo-
lioek, azpiegituzan, izugarritzko in-
bertsioak eskatzen dituzte. Industri
sektore batzu kapitalismoarentzat
behar-beharrezko direnak, errenta-
garri ez izateagatik, edo arrisku han-
diak ekartzeagatik, kapitalista pribatuek ez dituzte nahi eta Estatuaren
eskuetara igarotzen dira. Inbertsioari
eragiteko eskaria handitu behar da,
eta hori lortzen da gastu publikoaz.
Keynesstar Estatuaren ordua da. Es-
tatu eskuhartzilearen garaia da.

J. O. Connor-en ustez, Estatuak
egiten duen gastuak bi funtzio nagusi
betetzen du. Edo kapitalaren meta-
pen pribatua bultzatzera zuzentzen
da (adibidez, garraioan, komunikabi-
deetan etabarrean gastatzen dena).
Edo Estatuaren funtzio legitimatzaile
mantentzera doa (legitimatzaile
positiboa: laguntza sozial edo Welfa-
reko gastuak, legitimatzaile negati-
boa: polizia, auzitegiak etabar). Ka-
tegoria orokor hauek gero eta gehia-
go desarrolatu eta aplikatzen ditu
Estatuaren Aurrekontuetako partida
bakoitzean.

Egungo krisiarekin Estatuaren
sarrera murriztu egiten dira (enpre-
sek ez dituzte bere zergak ordain-
tzen, zuzeneko zergengatik gutxiago
biltzen da etabar), baina bere gastuak
berriz gehitu. Enpresarioek beren in-
dustri bermoldaketa egiteko izuga-
rrizko laguntzak eskatzen dituzte;
kapital pribatuaren metapenak inoiz
baino laguntza handiagoak behar
ditu.

Legitimazio gastuak ere handitu
beharko lirake, kapitalismoaren
alde txarrak izkutarazteko. Langa-
beentzako laguntzak gero eta handia-
goak behar dira.

Ez da posible, berriz, ingreso
gutxiagorekin gastu premia handia-
goei tajaz erantzutea. Dirua ez da
iristen. Estatuak defizitera jotzen du,
baino horrek inflazioa goratzen du
eta gainera ez da aski. Azkenean,
legitimazio-gastuak moztu egin be-
har dira. Adibideak nonahi aurkitzen
dira, baina agian kasurik nabarmen-
ena Reaganena dugu. «Liberal ber-
rien» garaia da orain.

Spainian krisia ekonomikoari,
krisi politikoa eranstean zaio. Fran-
kismoarekin legitimazio-gastu positi-
boak oso txikiak ziren eta jendearen
eskakizunek, horiek handitzera bul-
tztatzen dute. Ez da posible horiek
murriztea hasiera batetan, kapitalak

nahiko lukeen bezala, zeren bestela
sistema kapitalista bera arriskuan
jartzen bait da.

Edozein moduz ere, behin krisi
politikoa gaudituta, kapitalak era-
sotzen du eta inoiz baino indar gehia-
gorekin. Kapitalak, Estatuaren krisi
fiskalak horretaratua, legitimazio-
gastuak jaitsi behar ditu eta bere mo-
zorroa erauzten hasi.

Hemen, ordea, ez dira ikusten
zenbait ekonomizistak eta katastro-
fezalek prometatzen zizkiguten erre-
boltak. Oker zeuden uste zutenek,
krisi areagotu ahala, langabezia eta
goratu ahala, langileen kontzientzia
politikoa igoko zela. Gramscik orain
dela berrogeitahamar urte jarrra ho-
riek gogor kritikatzan zituén, «mu-
gimendu-gerra» mendebalderako
aproposa ez zela esatean.

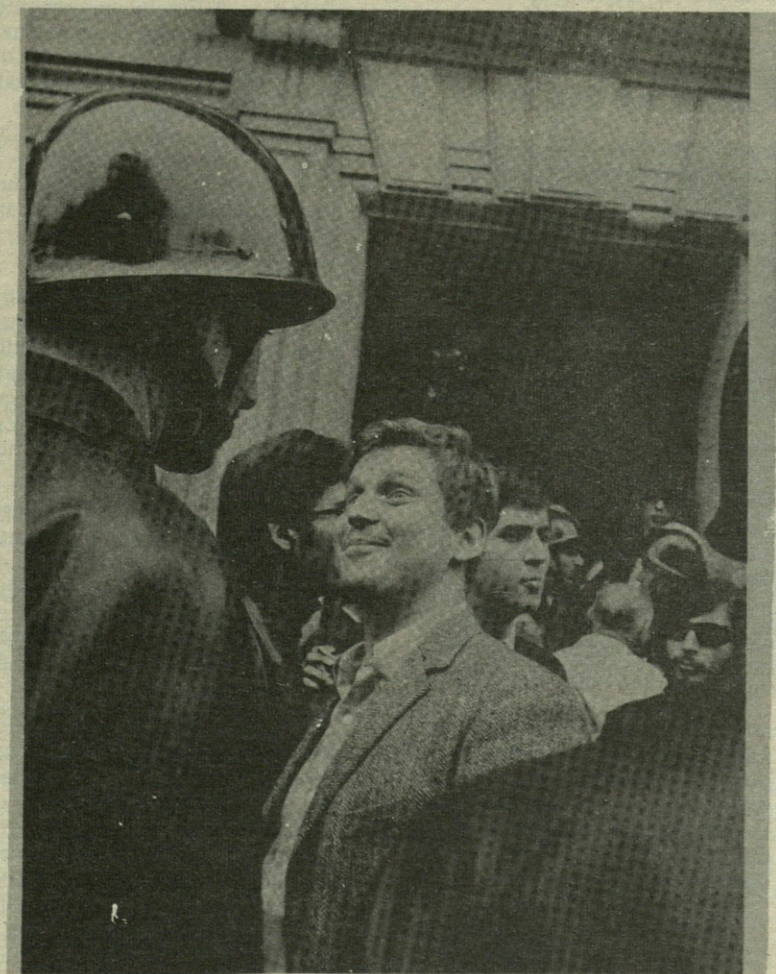
Egia da, gauzak ez direla geldi-
tzen krisi aurrean bezala, baina Esta-
tuaren «sozietate politiko» edo erre-
presio-gortorlekuaren inguruan, «so-
zietate zibila» dago, bere harma guz-
tiekin (eskolak etabar). Mendebalder
estatuaren hegemoniazko aparatuek
hartu duten indarra dela kausa, krisi
gorriean izanagatik ere, klase za-
palduek ez dira espontaneoki organi-
zitzen eta goiko klase meneratzai-
leak ere ez dira desmoralizatzen.

Holako egoeretan, krisiari irten-
bide aurrerakor eta egokia emateko
elementu erabakitzailea, aurretik
prestatu eta antolaturiko indarra da.
Hau da, beraz, klase zapalduen fun-
tsezko zeregina: indar hori sortu, de-
sarrolatu, homogeneizatu, bere bu-
ruaz kontziente bihurtu.

Horretarako, bi gauza behar
dira: organizazioa eta euskal gizar-
tearen arlo guztiei buruz, ikerketa eta
estudioak. Bi gauza hauek, ordea,
baztertuta samar daude, ezker aber-
tzalean. Eta areago esango nuke.
Zenbait sektoretan nolabaiteko mes-
fidantza eta mespretxua aurkitzen da
nola organizazio iraunkorrekiko,
hala gizar-teari buruzko ikerketa-
rekiko.

Krisi honen barruan, langile-
klasearen zeregina krisia areagot-
dela, biziagotzea dela uste dutenak
beste ezertan erreparatu gabe,
langile-klasearen organizazioari kast-
egin gabe, gerra luze batetarako pre-
statu gabe, bizitzaren arlo eta zelai
guztietan alternatibak eduki gabe,
horiek hondamendira doaz eta hon-
damendira eramango gaituzte.

Holako krisietan, borrokarako
baldintza berriak sortzen dira, eta
baldintza egokiago horiek aprobe-
txatzen ez badira, kapitala indartuta
geldituko da, irabaziko du eta klase
zapalduen derrotak luzaro iraungo
du.

Jesukristo Superestarra oli-
badi batean bilatu nuen, hantxe
Jerusalenen, oh Jerusalem! Ez ze-
goen otoitz egiten ari Maisua,
ondo ba, tamañan eta depende,
«Where are all the graveyards
gone» abestia jotzen ari bait zen
bandurriarekin. «Maisu, Maisu»,
deitu nion: «Bi hitz dibinalak
abertzale prentsarentzat». Ar-
gizko izpia desagertu zitzaion ar-
pegitik Jesukristo Superesta-
rrari, eta oso latz gisaz arrapostu
zidan: «Ni ez nauk abertzalea, Ni
izaten naizen naiz, eta horrela Ni
ez naizen izaten ez naiz». «Co-
rrezto. Esplikatzan haiz kanti-
daz», esan nion txaloz,
morrokeri-paltsoki, Tokioko
Erreporteroen Ikastolan irakatsi
zidaten bezala. «Ondo, Maisu,
zeredozer filtratu zaigu, euro-
bista Festibalara aurkeztuko dela
berori. Egia?». Ze suminkorkeria
Superestarraren betondoan!
«Benetan, benetan Deabruak
hire ahotikan mintzatzen ari dela
esaten diat, eta horregatik basa-
mortura joango haiz, eta lehen
topatzen duzuen oasisen, La-
garto Xaboi az garbituko duk aho
pekatugarria!». Ustegabeki gal-
detu nion: Baina, Maisu, zer da
hori! Deterjeterik iragartzen ala»
Pasoliniaren Kristo-Progreren
keinada berezi batzuk egin zituen
Superestarrak eta azkenean, zi-
zipuru sakon bat ondoren, inorri
mintzatzen gisaz esan zuen:
«Aber ze bizia! Bestela, gutxi-

Gezurra!

RAFAEL CASTELLANO

**jesukristo
superestarrarekin**

fededun gizona, lan guztiok be-
deinkaturik dituk, dagoen hain-
beste langabezirekin. Baina goa-
zen beste arazora. Ni ez naiz
ezein Festibalera joango, aber-
tzale ez naizelako, lehen esan

diadan bezala; eta esaniezadak
ordun nola joño Israel nire etsai
nagusia errepresenta nezake Eu-
robistan. Ni palestinarra nauk,
gainera, eta esaniezadak berriz
zerekin jaten den hori? Nik
esango diat: Nozillarekin. Txun-
dituta nengoen: «baina, Maisu,
nola hala kakao baten publizita-
tea egiten ari nau berori!». Sun-
tsitu zidan begirada batez: «Nire
biriak ikertezinezkorik ditu,
gutxi-fededun gizona. Eurobis-
tara ezin nuela presentatu eta,
Arabiar Herrietako Musulman-
bista Festibalan abesten saiatu
nintzen, baina hori ez duk nire
tankera, badakik, eta bestela
hango jende zenbaitek Mahoma
Superestarra izenez nahiago
dute. Jateko, zedozer egin behar
nuen, eta publizitatea ez duk hain
gauza mespreziagarri. Musulma-
nentzat, gainera, eragozpen
haundiena zen...» —masailak go-
rritu zitzaizkion Maisuri—
...ejem...Nire fimosis». Ezuste-
tik ezustera nenbilen. «Baina,
Maisu, bere zirkuntzisia...». «Pst,
pst. Gezurra duk hori. Gu-
rasoak, badakik, oso mindulkeri-
dunak ziren, eta birgo-ezkonge
betiko nahi ninduten. Apezgora
konsagratu nahi niduten, baina
Ni...» —abotsa beheratzen—
«...Ni antiklerikala nauk, ez he-
kien?» Eta Jesukristo Superesta-
rrak bere bandurria jotzen jarrai
egin zuen: «Dona, Dona, Dona,
Doña, Dona, Dona, Dona, Du».

Jatetxea

ALDANONDO

SAGARDOA – TXAKOLINA

DONOSTIA

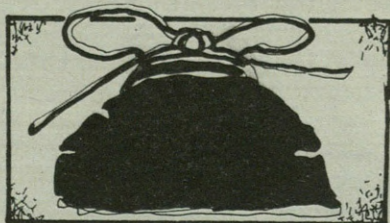
Urrt. 412852

K. EUSKAL-HERRIA-6

euskaldun adixkideak... agur!

Henri Duhau ez dukezu segurik ezaguna. Ba dira laupabost hila-bete lanean ari zela FR3 kate nazionalaren Baionako irrati regionalen, astean bost minutako kronika zela medio. Bost minutuz ainitz daiteke erran, bermatu da Henri Duhau ainitz erraitera. Eta gehie giardietsi ere batzuen ustez: joan-jina arin hori izan zaigu ikasgai baliotsa: ez da hobegorik diskurtso leun eta huts bat baizik. Zozo eta diziplinatua: iraupenaren errezeta.

(Oharra: eta ez ba duzu ezer ulertu, brantxa zaitez MFeañ, hamabiak irian, eta bila ezazu emankizuna. Larunbatekoa kontseilatzen dizut: Narbaitz kalonjearen kronika edo urteak dituen larunbata guziz anakronismoa bizian.)

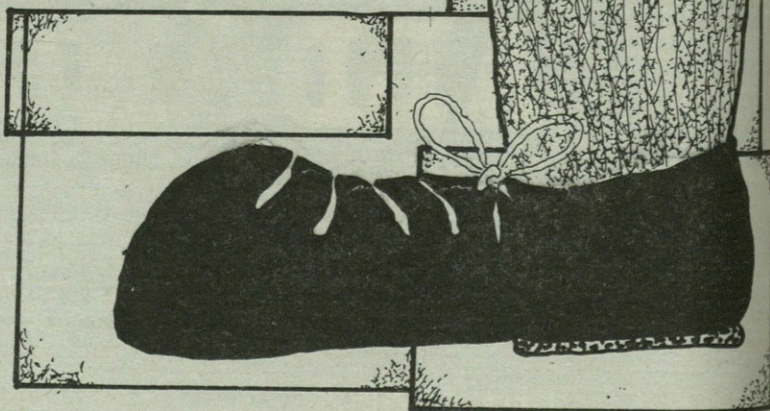

Mikrofonaren haria jarraikituz Gorka Landáburu delako ezin izendatua heldu da. Hau da Baionako FR3 irratiak hego aldean duen laguntzaile zintzoa —bigarren mailan irakurtzeko «zintzoa hori—. Wanted. Gizon hori arriskugarria da: «informazio» eta «intokzikazio» hitzak nahastekaturik dauzka buruan. Holako kasuentzat terapia ezin hobia dugu, kitorik aplika geniezaioke. Nork liezaiguke erran nola gintezke harremanetan sar harekin?

(ô, harra!: ahopeka eraiten didate «PNVko buru Baratzak»)

Eta Euskara aipa bageneza? To, behar genuke lehenik frantsesez idatzi eta gero itzuli, gauza ber-bera, informazio berdina. Hola baita gertatzen irrati honetan: informazio bera bi hizkuntzetan emana eta, bistan da, bigarren hizkuntza... ez, ez da frantsesa, ez... Konprenitu dugunez irrati joko berri bat omen da: horrela euskaradun entzuleak tiercé edo quiniela bezalako papertto bat betetzen du, emanez non diren haren ustez itzuitzaileak —berri emaile hitza ez baita hemen arras egokia— egin faltak. Saria : Narbaitzen kroniketaz hanturiko cassette bat, presezki farmaziak produkto horren «lokargarri» sailean komertzializatzeke ahaleginetan dabilatzatela. Ai, zer libertimendiak iparradean! zapart irringarriak!

(O'Harra: 1) irrati jokoarena fikzio pür pür züzün enteratuta zengozan bezala. 2) departamenturik gabe ba dugu jadanik irrati bat gaitz-gaitza, guziz xoragarritsua, asko eta asko jendeke entzuten duena. Zer dateke departamentuaren tenorean? Superlatibo eta beste hitz espantagarrien panoplia net-berritu beharko zenbaitzuek...)

(aintzin oharra: oraiko bururatu zegon irratiarena) Hitz maltzurki lerratu zait ezpain artetik, aipatu gabe ezin utz. Departamendua. Horra egina da, aipatua dut.

Kronikaño honen egiteko hila-
labetearen gertakarien berri-
kuste bat egin nuen eta horien
arteko lotgailua atzeman ere:
gure, ezker abertzalea dei daite-
kenean gabiltzanen inizatiba es-
kasa. Eta hori aplika dakioke bai
iragan den hilabete horri eta bai
iragaiten diren hilabete guzietan. Bi
salbuespen ba dira hala ere baina
he in batetan bakarrik: kultura eta
hegoaldeko arazoak.

Kultur ekintzetan sartuak
gara arrunt eta geroz eta naba-
riago da bizi kulturala ari garela
nolabait gure gain hartzen. Nahiz

frango gelditzen zaigun oraino —
batez ere kultura kontzeptoa
bera zehaztea bere ondorio gu-
ziekin pattaran goiti ari, hi! Hor-
tik kanpo trakak, agiriak eta ma-
nifestaizoak errefuiatuen kon-
trako atentu, estradizioen men-
turan, erran nahi baitu, gertaka-
riari erantzuna. Bi gauza horien
artean: no mand's land luzeegi
bat. Hemen bi arrazoin nagusi:
alde batetik gure inizatiba es-
kasa, hori behar bada iparraldean
nahiko zabaldua den assisté de-
lako mentalitatearen ondorioa
da eta erran nahi luke ideiak —

abertzaletasuna eta— pasatuak
direla baina konportamenduak
—beti goait— ez direla aldatu;
eta bestetik argitze politiko es-
kasa, ez baita aski euskadi sozia-
lista abstrakto baten ideia
aintzinatzea.

Sineskortasuna eta efikazia
irabaz ditzagun —bestela burgesi
«abertzalea» rentzat ari gara
lanean— bildu eta antolatu
behar, bai iparralde mailan, bai
herri, haurzotegi, ikaseta, lan
toki mailan.

(oharra: aise ta fazil)

ASTEMA

mutrikuko ihauteriak

Beste herritan bezala, Mu-
trikun ere izan ditugu aurten
ihauteriak. Gure guraso eta aito-
nek esaten zituzten:

—Lehen bai, «Paletas»
zaharrak eta, pikomelatoak hartu
eta ume guztiak atzetik zituztela:

«Kome, kome, pikomelato»
esan eta ahoarekin pikomelatoa
hartzera zihoanean irina bota-
tzen zioten.

Ba..., begira aurten zer ger-
tatu den:

PIKOMELATOS, pertso-
naia etorri zaigu ihauterietara.

Nolakoa da PIKOME-
LATOS?

Arrantzaleen zira horiz jant-
zita, kainabera luze bat bizka-
rrean, kainabera puntatik soka
mehe bat, eta honen puntan
gantxo bat (erropak isekitzekoa),
eta honekin harrapatuta pikome-
lato bat.

Arratsaldean bere inguruan
ibiliginan gaueskolako emaku-
meok ere. Zergatik?

—Ba... PIKOMELATOSek
gure taldetik irten zuelako.

Astebete lehenago pentsatu
genuen, guk ere, zer edo zer egin

behar genuela ihauterietan, eta
bat PIKOMELATOS, bestea
DON CIRUELO, bestea, DO-
ÑA CORQUETA, bestea ijito
andrea, e.a. denok jantzi ginen,
eta haurrek eskolatik irten zute-
nerako, gu ere Jaujan ginen, txo-
kolatea jaten.

Zazpiretan, Jaujatik Txu-
rruka plazara joan ginen denok,
eta han bai zegoela jendea. Iji-
toak karroakin, ahuntz eta guzti;
pailasoak, indioak, piratak, e.a.,
e.a., e.a.

Euskal Telebista ere bage-
nuen, eta denok batera, txistula-
riekin kalejira egin genuen, lehe-
nengo beheko plazara, gero moi-
lara, eta moilan PIKOMELATO-
Sek botila bat bota zuen, mezu
batekin,

Ea nork jasotzen duen!

Moilatik beheko plazara, eta
atsedenalditxo bat hartu genuen
afaltzeko. Gauean, zeren suz-
koak bere argiak eta tiroak bota
ondoren, erromeria izan genuen
eta tarte batetan «TELEEGUN-
KARI BAT» PIKOMELATO-
Sen «Mezua» herriari irakur-
tzeko.

Honela zion:

Mutrikun 1981.eko Martxo-
aren 3an.

Gizon-emakume guztiei, la-
gun eta etsaiei, inork zapaldu eta
inor zapaldu gabe bizi nahi du-
tenguztziek; AGUR!

Hemen daukazu lagun bat,
PIKOMELATOS, hemen nire
familia, Mutriku, hemen nire he-
rria, Euskal Herria; denon asmo
ederrak zuenak eta gureak, lort-
zen lagunduko zaituztenak.
GORA IHAUTERIAK! GORA
KARNABALAK! PIKOME-
LATOS.

Extraoficialmete hemos po-
dido saber también, datorren ur-
tean ere etorriko dela, urtero
bere familiarteko batekin etorri
ere etorriko dela, erregalo pilo
batekin, etorriko dela, eta si es
preciso, Rio de Janeiro-ko Zamba
edo Los Ponposhos ekarriko
duela, eta sinfalta, hori bai,
arren-arren eta arren Euskal Te-
lebista kate bat gabonetarako
lortzeko. Asi nos han manifes-
tado behintzat, fuentes próximas
a él, como Auzo Elkarteak,
Gaueskola, Gure Ametsa Dan-
tzari taldea, eta Jaujak.

GAUESKOLAKO
EMAKUMEAK

irakurleak mintzo

agur bitxia

Argia zuzendari ta okerzale danari min aundiarekin esango dizuet urte askoko arzalle nazue baño urte au ordainduta dutelako artuko dut

baño ni ta nire lagunak agur egingo dizugu lenengo kendu cenduten Cerua; gerogo asi Aita-santuagandi ta berako guztiak lurperatu nai dituzue gauz edo berri hichurazkorik ez dezue jartzen beste rebistan daudenak ortarako ez degu Argia biarrik gezurra dirudi Eceiza onetaraño erori biar cendula hezera ola erakutsia nai izan bazendun hicasi; ez degu gure euskera garbian **ateo bearrik** Agur onzen ez bazerate ez degu hecer nai.

EZEZAGUNA

mutrikutik aupaka

Argiako irakurle bat naiz eta asko gustatzen zait zuen artikuloak irakurtzea, baina pena haundia ematen dit

abertzale askok egin duten propagandak Argia ez irakurtzeko, ez dakit zergatik egin duten baino neuri gertatu zait Argiagatik gaizki esaten entzutea nik ezin nituen entzun hitz haiek eta esan nien mesedez gaizki ez esan eta lagundu gure kultura altxatzen politikari begiratu gabe, zuek segi aurrrera orain arte bezala eta besterik gabe, agur eta hurren arte.

MUTRIKUAR BAT

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

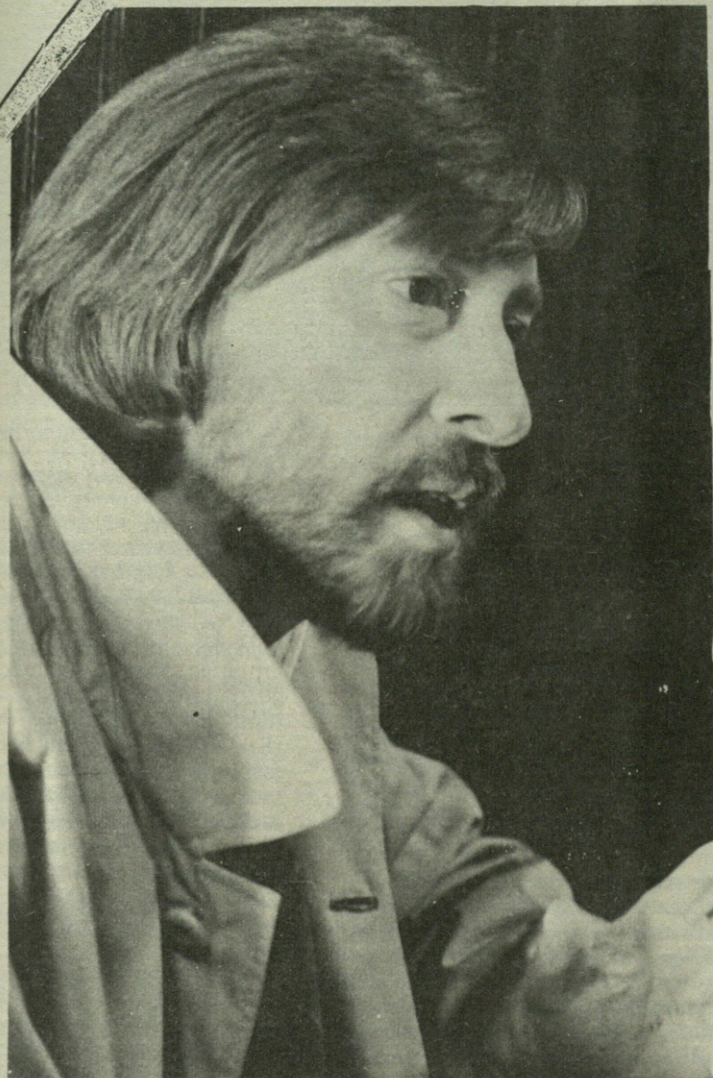
Hernanirako bide nagusian,
ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

MINTZAGAI

Benito Lertxundi

herria depresio sakon batean sartuko balitz....!

erdi-aroko musikaren atzetik

ARGIA.— Zertaz ziaik laister grabatzen hastera hoan diska berri hori? Estudioan sartu al haiz jadanik?

BENITO.— Ekainerako zeukat sartu beharra: musiko batek alde egin behar dik eta ordurako aprobetxatu beharra zeukat. Aspaldi xamarretik nian asmoa. Badakik, tarteka tarteka beti kantak eginaz joaten haiz, ateratzen zaizkian gauzetaz, ez? Hortik kanpo, monografi tanke-rako zerbait ere egiteko asmoa banian, epikari buruzko zerbait. **Epika nahiko jenero laburra duk herri honetan:**, material gutxi zegok epikari buruz, beste herrieekin alderatuz

gero. Eta ez duk noski herri hau burrukan ibili ez delako. Agian aztertut beharrezkoa izanen huke zergatik dugun hain testo epiko gutxi. Baina diren apur hoiek musikatu eta lantzeko asmotan hasi ninduan egun batez. Arrankeko errebutisiboa **Altabizkargo kantua** izan huen, testu luze bat, oso interesgarria, tratamendu berezi bat eskatzen zuena. Eta Oraingoz diska bat osatua diat kantu epikoz.

Eta gero beste diska. Ba duk hor pertsonaia bat atentzioa asko deitu zidana, **Itzaltzuko Bardoak**; Kanpionek idatzitako leienda batetik hartua duk, XI. mendeko pertsonaia bat,

Hamabos⁺ urte plazarik plaza. Bost diska. Beste bi bi-dean. Benito. Bere jaialdietan aretoak betetzen dituen inkondizional pila bat. Kontrario faltarik ez. Benito. Polemiko eta bere bidea argi ikusten duena: nora, nondik eta nola. Abojs gozo eta keinu armonikoz bere karisma, sakona eta apartekoa, zaintzen duena. Baita bere Orioko Amilibiarenean ere, kamioi hots eta umeen garraisien artean. Urrats guztiak, eta ba-koitza, ongi pentsatu eta neurtuak.

koblakari bat, oso telurikoa. Kristoren indarra dik. Honi nolabait kantu batez erantzuteko asmoa ba nian; Eta egin niona 16 bat minututako kanta bat duk. Bigarren diska honek Itzaltzuko Bardoaren izena eramango dik.

ARGIA.— Aurreko diskan ekarri hituen musiko beraiekin jarraitzen al duk, talde berarekin?

BENITO.— Bai. Baduk beste berri bat ere, lehen Ortazarren ibilia, Peio Gereño gitarrajolea, Are-soar bat. Gainerantzekoak lehen-goak berak. Bueno, eta gaiak erdiarokoak direnez batzuk, eta denak ere zaharrak, piska bat **Erdi Haroko mu.**

Benito bertxundi

sikaren atzetik ibili nauk, musika zahararen egituraren bila. Eta biola de ganba eta holako tresnak erabiltzea eskatzen zaidak. Horregatik Saldaña eta holakoren bat ere parte hartzekotan izango duk.

ARGIA.— Ze aldaketa dake-
rrek Zuberoa diskatik honuntza?

BENITO.— Oinarri berdinsuak dituk nik uste. Nere kezka beti izan duk.. Euskal kanta gurekin hasi huen,... beraz oso laburra duk. Horrekin esan nahi diat ez dugula eredu tradizio musikalik musika korallarena ez bada. Orduan, hasi garenok egin beharra zeukago nolabait esateko eskola, **aurkitu beharra zegok non den gure erroa.** Hor analisis konparatibo batean sartzen haiz, ea gure kanta motarekin, gure izatearekin, hurbilena ze kultur mota diren. Baduk korrante bat oso inportantea, eta hau guk baino lehenago beste batzuk aspaldi esan ziaten, **hemendik zelterrietara zubi bat** egiten duena. Horko musika mota portzentaia haunditan gurearen familikoa duk. Adibidez **Man** uhartekoa edo **Bretainiakoa.** Horko baladetako asko eta asko eta Xuberoako baladak eta bertsolarien egiturak ia berdinsuak dituk. Gero **Mediterranealdetik ere** badituk beste joera batzuk, beste korrante batzuk. Orduan nere zera duk hortaz piska bat jabetzea eta modelo horiek hor daudela hurretan piska bat jokatzea: hemendikan piska bat hartu, hortik eskapatu, piska bat hurbildu, tarte horretan ibiltzea eta hemengo zerbait sortuaz joatea. Oinarri horretatik

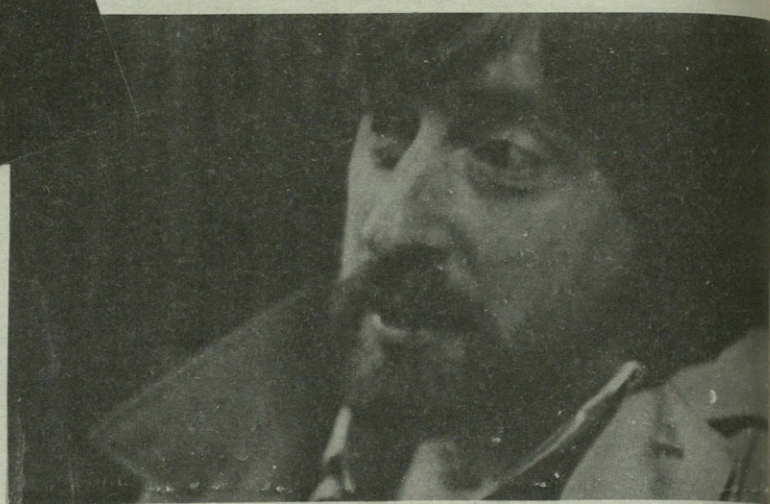
niak orain ere, aurreko diskan arrankatu nuen bide beretik.

Gauza batzutan seguruago, beste batzutan berriz lehen ziur ikusten nuen zenbait bide orain zalantzan jartzen dizkiat, baita ukatu ere.

ARGIA.— Zangoña-eta esate baterako ez dituk orain agertzen, utzi dituk...

BENITO.— Ez, ez dizkiat utzi. Bakarrik lehen agertzen nituen gauza asko ez ditudala jaialdietara agertzen, ajilidade piska bat izatearren. Tresna nahiko arriskugarriak ditut, edozein momentutan afinatzen-eta ibili behar direnak. Eta askotan beste instrumentuen bidez lortzen dituk efektu horiek. Orain, diska bat egiten hasten haizenean sartzen ahal dituk jaialdietan atera ezin dituan tresna asko. Gainera zarrabetea kornamusa duk, eta alboka ere kornamusa duk... Denak familia berekoak dituk,... eta kornamusa batez egiten duana akordeoi batez ere egiten duk. Inportantea tesitura horiek erabiltzea duk.

ARGIA.— Jende askok zera zio: zelterrietako musika tankerak-eta hartuz, bogan dauden armonizazio batzuk-eta erabiliz, hire aurreko

diskan Xuberoaren mito haundi bagegin duala...

BENITO.— Mitifikatze hori oso errez ematen diren pausok dituk. Lehengoan batek esan zidan **baizetako fabrikak** Lourdes ematen duela eta hango alkateak egunen batean, je je, egurra emango duela, puskaka puskaka fabrika eramaten ari direla. Han bazitxon Telleria zendararen burdinezko plaka bat ematen hura ere eraman ziaten handik (Eta alkateak ez omen zian konprometitzen, lehen ez omen huen sartzen inor.) Baina mitifikaziorik ez sartzeko badakik zer egin behar den ahoari kremailera eman eta etxera geratu.

Orain, armonizazio kontutan nirek esango nik gehiegi zelterrietatik influentzia... **influentziapen den gaudek.** Betikoa duk: kantu tradizionalki munduan ez zegok oso orijinala denik. Denek elkarri sartzen ziotek. Orain dela bste hiru urte Euskal Herriko eta zelta herrietatik eta Mediterranealdeko zenbait herrietatik kante elkarren antza bazitza. Gauza konkretu batzuei herri batzuetatik ematen zioke bere erantzuna, eta hori duk garrantzitsua.

Esan izan duk, era berean, euskal musikak gregorianoaren eragina izan duela. Hori alderantziz dela gure pentsa liteke: gregorianoa baina zaharragoa duk euskal musika eta esan liteke musika gregorianoa gure goela inspiratua musika herrikoia. Gregorio Magnoak zelta herrietatik bidali zizkian bere berbitzariak eta den himno famatuak ikas zitzaizkion. Eta **gregorianoak mundu euskal musikaren horren eragina** jaso duela esan liteke.

ARGIA.— Ideia guzti hauek eta Urbelitzek elkarrekin duen eragina duk.

«Nik ez diat nere musikaz jendea aporreatu nahi. Kontraproduzentea izango litzateke».

«Ezinezkoa da iraultza kultural bat egiazki iraultza politiko ea ekonomikorik eman gabe».

«Ez dugu gure produktoa behar bezala zabaltu, ezta Euskal Herrian ere».

BENITO.— Hemen norbait baldinbada **egiazki estudiosoa** eta lan horretan murgildua, hori Urbeltz duk. Nik Urbeltzegandik gehiago edaten diat berak nigandik baino.

gure kanta nazionala, kanta zaharra

ARGIA.— Kantutegi zaharra iturri agortu ezin bat duk. Beti kantu zaharrei heltzea ez ote errekurtsio erreztat?

BENITO.— Oraingo diskan kantu zahar bat bakarrik ere ez zekiat etorriko den. Bat sartzeko asmoa badiat; baina doble batek larogei minutu dizkik eta ez zekiat sartu ahal izango dudana. Kanta zaharrak nerezat **plazer estetiko** bat delako erabiltzen dizkiat. **Eta azken finean gure kanta nazionala kanta zaharra duk**, egiazki mendez mende egindako nortasuna duen kantua. Kantu horretatik edatea nahi eta nahiezkoea diat. Ez kantua linea notaz nota jarraitzea, ez duk hori. Baina bai **duendea**, kantua duen zer ez dakigun hori; hor dagoen giroaz, horko atmosferaz,...

ARGIA.— **Aurreko diskan agertzen duk bide bat, sintetizadorea eta gaita erabiltzea eta abar...**

BENITO.— Gaur egun garrantzitsua **konplexoak haustea** duk. Gaur bazegok halako purismo bat, dena purua eta ez zekiat zer izan behar duen,... Gauza elektronikoak gaurko inbentzioak dituk; gu ere gaurkoak gaituk eta lasai erabili behar dizkiagu. Gauza bat duk musika etnikoa egitea; badituk munduan zehar **Shandy Moon** eta holako editorialak **musika «etno»** bat egiten dutenak. Karakter hori duten diskoek ahalik eta musikarik popularrena egin behar ditek, egitazkoena: baserri batera joan eta lau horts falta zaizkion amona bati kanta erazi behar diok. **Urbeltzek eta badiate hor zer eginik.** Baina baduk beste musika bat jende profesionalak egin behar duena; eta **profesionalak hor kreaioa** sartu behar dik. Horregatik denborak eman dizkion posibilitateak erabili behar dizkik, berak nahi duen giroa sortzeko. Klima hori sintetizadorea ongi badatorkio, erabili egin behar duk, hemen eta Txinan. Inportantea arima bait duk, arnasa. Beste batzuetan txanbela erabili beharko dik, noski, giro hori eman ahal izateko. Hor zegok asmamena.

«Kritikoak kretino hutsak dituk, tipo mediokreak; Euskal diskekin ez dira ausartzen».

«Musikan politikan bezala: jendeari nondik eta ilusio gehiago eman okerrago».

kantariak franziskano izan behar

ARGIA.— Merkatuaren arazoa. Hire musikak ba al zeukak merkatuan konpetitzerik, «Los 40 Principales» nagusi diren mundu honetan?

BENITO.— Aspaldi honetan arazo horren kezkarik gabe bizi nauk. Kristo bat egin dagoen herri batean sortu nauk, bere buruaren jabe ez den herri batean, **herri anormal** batean. Eta herri anormal horretako produkto sentitzen haiz edo ez haiz sentitzen. Ez bahaiz sentitzen, segidan kultura dominantean sartzen haiz. Horretan oso kontsekuente izan behar duk: Euskaldun haizela, euskal artean murgiltzen bahaiz, mundu guztia kontra izango dut. **Muntinazionalak** beti manipulaten ibiliko dituk, orain rocka sortzen, gero ez zekiat zer sortuko duten, beren negozioa sabaltzeko. Hi kontsekuentzi guztiekin sartu bahaiz, ez dik inporta behar.

ARGIA.— Horrek ba dik beste buelta bat: horrek egiten duela kultura bat. FM duk gehien entzuten den emisora. Horrek belarria hezi egiten dik, eta jendea horretara eratu zegok. Arazoa ez duk beraz automarjinazioa, tresna hauek gure eskuetan hartzea baizik. Ze bestela hik diska gutxi batzuk saldu eta bizia aurrera atera dezakek agian. Baina desnazionaltze prozesuak hor jarraitzen dik.

BENITO.— Bueno, horretara nindoan. Herri bat ez duk sekula izaten subdesarrolatua politikan eta bere jabetasunean, eta desarrolatua kulturen eta kristoren abantailekin komunikabideetan. Biak paralelo joan ohi dituk. Hemen **inkapazidade politiko** ikaragarri bat zegok eta gainerantzeko gauza guztiek ere ihes egiten zigutek eskuartetik. Benetan ez diat sinesten, gauza fundamentalak ditugun bezala, politika dugun bezala, komunikabideak gureganatuko ditugunik. Hamabost urte haue-

tan gauza asko ikusi dizkiat, slogan xeble batzuk; **Aresti** batek esaten zian: «**Sí al concierto cultural pero no al concierto económico**». Hori **imperialismo** hutsa duk: esadik hik non eman den iraultza kultural bat egiazki iraultza politiko eta ekonomikorik eman gabe.

Holako herri batean edozein kantari edo kulture gile **frantziskano** edo **aszeta** bihurtzen duk eta esaten dik «**Jaunak, nik hemen jarraituko diat nere printzipioei buelta ematen**». Edo finantziera bat sortu behar dik honestitatea finantziatzeko. Eta mutilak, horiek hitz haunditxoak dituk, **honestitatea finantziatuko duen finantzierarik** ez delako.

ARGIA.— Baina bitartean zerbait egin beharra zegok! Une honetan musika herrikoia errentagarri al duk, bizitzeko haina ematen al dik?

BENITO.— Bueno, azken urte hauetan ni hortik bizi nauk, nolabait..., langile korriente bat bezala. Horretatik milioiak egitea espero baduk, hobe duk paretaren kontra joatea. Nahi baduk hire burua afan lukratibotatik garbitzen duk, erabiltzen duk hire bizitzaren bilaketako tresna bezala, hire eta inguruaren aberastasunerako, hik ahal duan neurrian. Eta horrek esan nahi dik **zenbat eta kaputxino gehiago** dagoen denborarekin eskolatxo bat sortzen dela: hortik balore berriak etortzen dituk eta piskanaka abanikoa zabaltzen ziak, eta kantugintza errealtate bihurtzen duk, kontinuitate batekin.

kultura industrial bat falta

ARGIA.— Hire kantugintzak badik zirkulo batean, publiko ttiki eta jakin batean geratzeko arriskua. Masa urbanoetatik, eta zer esanik ez lumpenetik, eta inmigratzailetatik aparte geratuaz.

BENITO.— Nere kanta mota iristen duk Euskal Herrira. Behar bada ez duk iritsiko kontsumoan dagoen produkto bat bezala bazter guztietara. Agian guk akatsa bat izan diagu, **ez dugula gure produktoa behar bezala zabaltu** ezta Euskal Herrian ere; hala ere iristen duk dezentente, nere ustez. Gertatzen dena

«Ni oso urbanoa nauk. Baserritarra baina kaleko guretzetaz baliatzen nauk.

duk sektore zabal bat egon daitekeela nere kantagintza gustatzen ez zaiona. Baina hori berdina duk hemen eta leku guztietan.

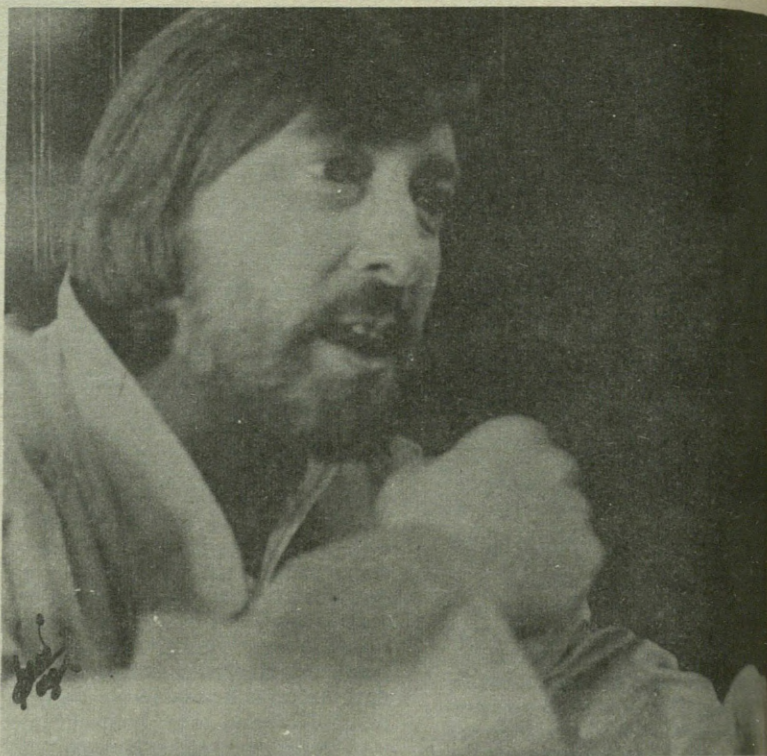
ARGIA.— Baina beti zulo berrera goazek: zenbait eta gehiago entzun musika bat hartara jartzen dela belarria ere. Eta hire musika ez duk sobera entzuten irratietan.

BENITO.— Hor bi gauza zudek. Orain multinazionalak demostratu diate badela sistema alienante bat produkto bat eroserazteko. Gorrion datorren diska bat **egunean hogeitahamar aldiz** jarrita. Eta zoritxarrez masak **kriteriorik ez** zeukak esateko: «Gauza hau egunero ehun aldiz ematen zidatek baina txarra duk». Baina beste alde bat ere badik horrek: kantari bat nahi baduk erre jar ezak ehun aldiz. Beethoven egun batean berrogei aldiz entzuten badut, hurrengo egunean ez nauk Victoria Eugeniara kontzerto hori entzutera joango. Adimenak bere oporrak behar dizkik gero gauzak gozatzeko. Guk hori egitea ez al litzateke kontraproduzente izango? **Nik ez diat nere musikaz jendea aporreatu nahi.** Jendeak bere kriterioz eros dezala, honen balio zidak neri aldian behin nere etxean halako momentutan entzuteko plazerra ematen didalak. Ez kaltzadoreaz sartu.

ARGIA.— Zuek egiten duzuen musika motak balio al dik hemengo masa urbanoen beharkizunak betetzeko, espresatzeko?

BENITO.— Ni oso urbanoa nauk. Baserritarra baina kaleko gauzetaz baliatzen nauk. Asko ari dituk kultura urbanoaz hitz egiten, baina hemen iraultza industrialia sartu zenetik berekin batera **ez huen kultura industrialik sortu**, eta hor desfase bat zegok. Eta ez duk posible hutsetik bapatean gitarra bat hartu eta protesta kantu bat edo ahal genuen bezalakoa egiten. Kantugintza hura, momentu soziologiko hartako grinak eraginda, onartzen huen. Gauza biszeral bat huen, artea baino gehiago **ademan bat**. Euskarazkoa bazen edozer onartzen zian jendeak. Baina ez dik ekarri abantaila haundirik sensibilitate mailan, herriaren behar animikotan. **Anekdotak historiko bat** besterik ez duk, gerora bere balio artistikoengatik inportantziarik gabe.

Horixe kultura urbanoa behar dela. Bainan hori prozesu natural baten buruan bere kasa etortzen den gauza duk. **Oteizak** esan ohi zian: «**Hay que crear una escuela vasca, hay que hacer un arte compuesto**». Bere plana huen adibidez Iruña hartzea: balkoi batean bertsolari bat jarri, beste batean ez zekiat zer; kale

«Multinazionalak beti manipulaten ibiliko dituzte orain rocka sartzen, gero ez zekiat zer sortuko duten beren negozioa salbatzeko»,

txoko batetik halako batean dantzariak agertzen hituen, eta beste punta batetik kantari bat hasten huen. Baina **nondik pasa gaituk horretara iristeko?**

ARGIA.— Ez dok Amairu aipatu duk. Eta oraingo kantagintza nola ikusten duk?

BENITO.— Balore bakarren batzuk sortu hituen. Baina gero euskaraz kantatzeko moda bat sortu huen. Eta jende asko ikusi diagu gitarra bat nolabait hartu eta raka-raka hasi direnak. Marrazki arrunt bat egiten ez dakik eta kolpetik abstraktora pasatzen haiz: nik horretan ez diat sinesten. **Modak psatzen dituk** eta egiazkoak ez badira erreago gainera. Beti esan diagu gure herriaren arazoak larriak direla baina azkenean jendeak **oso friboloki** hartu dizkik. Azkenean jendea nahastu eta galdu egin duk. Batzuk desmoralizatu dituk eta beste batzuk ez diate aurrera egiteko kapazidaderik.

Euskal kantagintzaren krisisa oso koerentea duk. Zer gertatzen duk rockarekin? Munduan zehar rock txar bat zebilek eta hemengo zenbait ere uste diate honako balio duela, baina gure herriak ez dik horren ne-

zesidaderik. Hemen ematen den karenganako tendentzia azken urteetan **hutsune ideologiko, politiko, artistikoa** duk. Euskal Herrian frustrazioaren biziotxo hori beste besterik ez dituk ari. Horrek on pasatu beharra zeukak. Nik ez esaten rock behar ez denik, baina behar diagu behar den nurrian. Hemen ordea **beti suzedaneoak** etortzen dituk. Herri batek normalean dizkik apaizak, putak, komunismo anarkistak,... denetarik, artistak. Eta hemen normaltasuna falta da.

ARGIA.— Rockari hartzen diok zentzurik?

BENITO.— Esan liteke rocka ez zaidala ia batere gustatzen. **Pink Floyd** batek eta **Genesis** baten etabar sortu zuten sinfoniko bat epoka batzutan, batzutan gustatzen zaidak: lan bat eskaintzen duen atmosfera bat sortzen diate.... Baina rum-rum-rum, erritmo matxakolarri ez zioat gustorik... Jendeak askotan monotono hitza erabiltzen eta ez zegok hori baino erritmo monotonoagorik.

ARGIA.— Une honetan ze sika eta ze musiko entzuten du gustuena?

«Gauza elektronikoa gaurko inbentoak dituk; gu ere gaurkoak gaituk eta lasai erabili behar dizkiagu».

BENITO.— Lehen bezala musika entzuteko eta aztertze sitemarik ez diat. Gauza asko entzuten dizkiat eta oso ezberdinak. Gero eta gehiago entzuten diat musika herrikoa, mundu guztikoa, lehen aipatu dudana **etno musika** hori. Aitona zaharrak eta nola kantatzen duten eta abar, baina mundu guztikoek. Gero, musika erlijioso dexente entzuten diat, **Errusiako ortodoxoena**. **Folk musika** ere bai, Irlandakoa, frantziar ere egiten dituk gauza politak.... Klasikoa berriz, aztertze baino gehiago plazer estetiko entzuten diat. **Bela Bartok** maite diat asko, batez ere nondik datorren eta bere intenzionalitatea ezagutzen.

krisia koerentea duk

ARGIA.— Zer moduz ikusten dituk jaialdiak?

BENITO.— Ni egia esan nahikoa mantentzen nauk alde horretatik. Asteburu guztietan badiat jaialdi berri bat edo beste. Material gehiegirik ere ez zego: balio zuten kantariak erretiratu egin dituk, beste batzuk beren pisuz erori dituk.

ARGIA.— Zenbaitek agian errez samar abandonatu dik plaza. Antton, Xabier eta Mikel, konkretuki, ez dituk plazan agetzen. Hika al duk ezkatze horren arrazoirik?

BENITO.— Entzun diat Xabier desanimatua dabilela. Desanimatua ego: horrek zer esan nahi duen ez zekiat: herriaren egoeragatik edo baikoitzaren egoera pertsonalagatik edo... Orain, Mikelek ez kantatzeaz harritzen nauk: material bat badi, onartua iruditzen zaidak eta kantaldiak-eta emateko gauza. Nere aldetik hau esan nezake: kantaldiak

bere **dinamika** badi, bere prestakuntza eskatzen dik. Hilabete batez kantatu gabe egoten bahaiz, eta ez diat esaten urtebetez, hurrengo agerraldia izugarritzko aldapa gora egiten zaik. Dinamika galduz gero **beldurra** sartzen zaik. Hori ere izan liteke.

ARGIA.— Ez ote liteke izan fenomeno berrien aurrean hik dauka materiala...

BENITO.— Bai, publikoaren esijentziak aldatu egin direla, eskari berri batzuk badiatela eta behar bada hire produktoak eskari horiei satisfaziorik ez diela ematen, konplejo hori eukitzea. Hori duk bildurra esan duanean esan nahi nuena. Hilabete batekin neri ere gertatu izan zaidak, halakoxe daldar bat. Gauza bat duk diska bat egitea eta beste bat **jendeaurrean larrubizirik** agertzea. Entrenatu egin behar duk.

ARGIA.— Antolatzaileena duk beste arazoa. Ze, zuek kobratzen duzuenarekin inbertsio bat egin beharra zego. Eta arriskutsua.

BENITO.— Denetarik izan liteke, bai. Nolanahi ere, nere jaialdi bat ehun mila pezetarekin egin zego, montaje eta guzti. Eta hori ateratzeko **bostehun** lagun eraman behar dituk sarrera berrehun peza jarrita.

ARGIA.— Agian hirekin eta zenbait talderekin prolemarik ez huke izanen, jendea ekartzen duzelako. Ba duk ordea beste zenbait jende interesgarri errentable ez delako antolatzaileek atzera uzten dutena.

BENITO.— Hori orain arte izan dugun saturazioaren arazoa ere baduk. **Jende asko potrotaraino** egin duk. Hori errekupeartzeko egin behar diagu ez kantaldi asko baizik gutxi eta onak. Jendea hasiko duk

berri ere «pena merezi dik, jaialdi onak egiten dituk,...» eta hori kontajiatuz joaten duk. Jendea egon dadila **ttak! «gustora egon nauk ba»**. Kalidadezko eta dignidadezko gauzak eman behar zaizkio herriari. Atraktibotasuna duk garrantzitsua. Gure herria ttikia duk eta laburra. **Gure irtenbide bakarra besteak baino hobe eta atraktiboago izatea duk.**

Kritikarena duk beste arazoa. Horretan izugarritzko eskasia zeukagu. Begira ezak lehengo «**La Voz**», «**Diario Vasco**» eta hor dabilen jenda. Azkenean **kretino hutsak** dituk, tipo mediokreak. Kanpotik datorren musikaz izugarritzko autoridadez mitzatzten dituk, ez dakitelako azken finean, egileak urruti daudelako. Aldiz, euskal diska bat hartzean ez duk ausartzen. Ez bait daki ondo esango duen ala gaizki, ala kargu hartuko dioten. Bildur dituk. Tralla kritiko bat falta duk esateko «**Jaunak hau kaka bat duk**»; eta hori esan egin behar dik. Eta ona denean ere bai. Horretarako kritikoak ere artista izan behar dik. Tipo batek disko pila bat entzuten badu eta kretino tonto bat bada zer?

ARGIA.— Produzio hobeak ateratzen ari dituk baina hala ere une honetako larritasuna garbi zego: **disketxeak estuasunetan, abeslariak kexu, jaialdi falta,...** Etorkizuna nola ikusten duk?

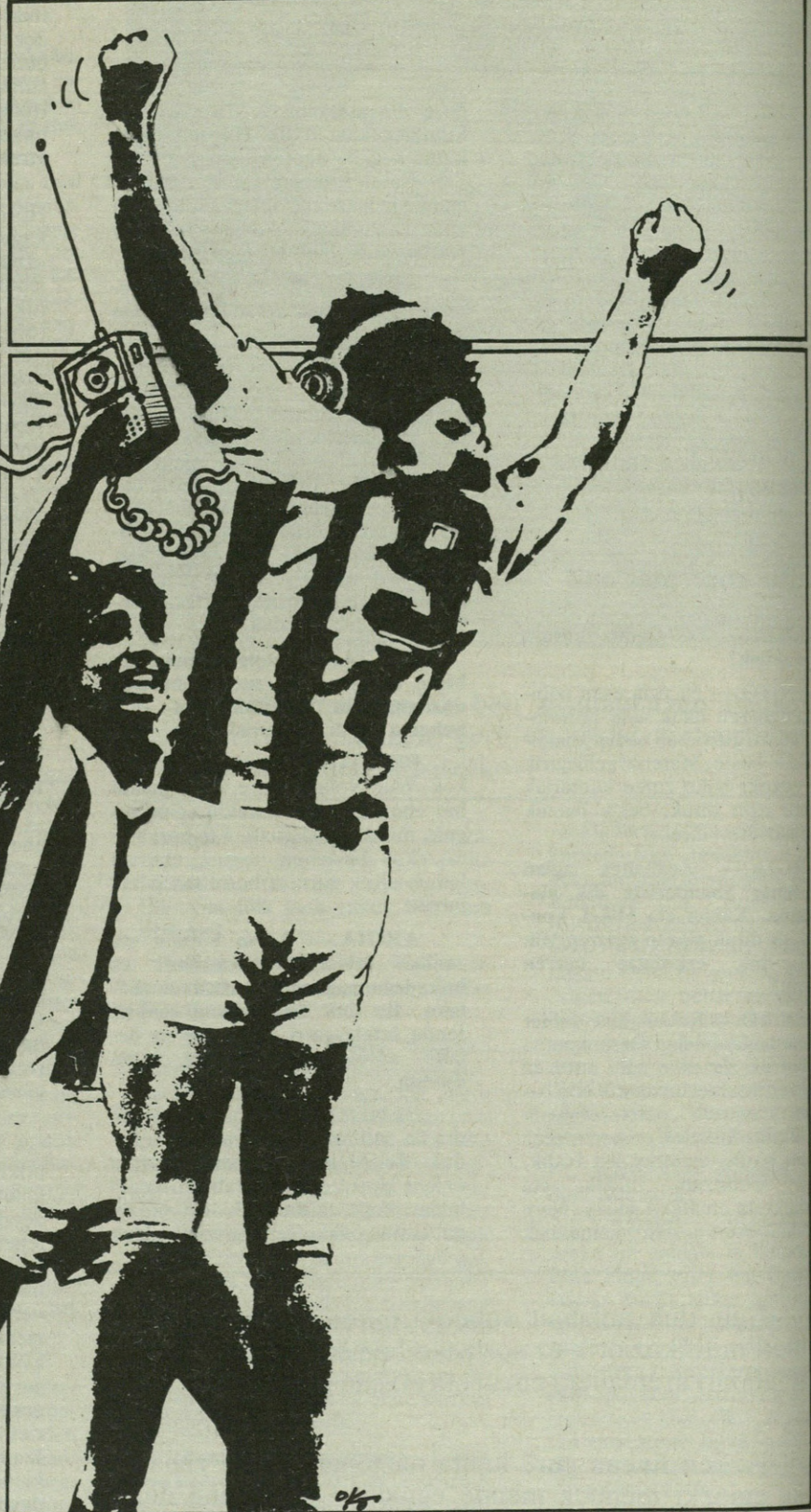
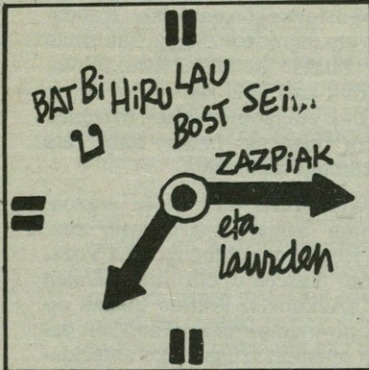
BENITO.— Ba zekiat herri anormal batean bizi garela. Baina hi Leonard Cohen-i, adibidez, entrebista bat egitera joango bahintza galdetuko al hioke «Nola ikusten duzu munduan kantua»? Agian gauza pertsonalagotara joko huke.

ARGIA.— Guk ordea, Leonard Cohen-ek bezala, **proyektu nazional bat diagu**. Eta **proyektu nazional horren barruan kantagintzak kristoren garrantzia dik**

BENITO.— Beno, hor bi aldeetan hitzegin diagu: lehen kualitativoki eta bazirudik orain kuantitatiboki aldetik ari haizela. Egia esan, hik galdetzen badiak «Zer duk nahiago, lehengo garai hura, jaialdiak barra-barra egiten zirenekoa, ala gaurkoa», nik esango diat gaurkoa garai errejeneradore bat dela **Hau pasa beharreko gorria duk**. Hura «vergüenza ajena» huen. Eta hau pasabeharreko garbiketa duk. Pertsonalki depresio epokak interesgarri diren bezala. Horiei esker ematen bait dugu buelta. Izan ere intelgentea tontoa dela dakiena bait duk. Politikan bezala: jendeari nondik eta ilusio gehiago eman okerrago. Nahiago nitek herri hau depresio izugarri batean sartuko balitz.

«Egia duk nolabait xuberoa mitoa bihurtu dudala, baina mitifikaziorik ez sortzeko badakik zer egin behar den: ahoari kreamailera eman eta etxean geratu».

«Azken finean gure kanta nazionala kanta zaharra duk, egiazki mendez mendez egindako nortasuna duen kantua».

GOOOOLL..

— ¿Y cómo decís vosotros en maya «Viva el País Maya libre»?

—Nosotros no decimos eso, señor.

—Pero, tú hablas maya: ¿Cómo lo dirías?

—No lo sé señor.

Mayatar gazte hura, Mérida-n turistak lagutzaile gisa lanean ari ez zen batere zozoa. Ongi zekien muga pasa, eta Hegoaldean (Petén-en, hain zuzen, eta Guatemala-ko eskualdean), herri bera zela; eta dialektuen arteko ñabardura zehatz batzu ere eman zizkidan. Baina mayatarren askatasuna eta batasuna sekula etor zitezkeenik ez zitzaion burutik pasa...

Mayatar herria bi zatitan zatituta dago, bai. Eta orain, **egin-i** esker dakigunez, **Hegoaldeko mayatarren** gainean erori da zapalketa. Guatemalako eskualde horietan, gehien gehienak baitira **quiché**-tarrak (Yukatan-go mayatarren anaia bizkiak, beraz).

Eskualde horretan guztian, hainzuzen, «indioak» dira nagusi (demografiak, jakina; dituzten txabola-multzoak ez baitira inondik ere nagusien tankerako jauregiak!). Hona hemen, esate baterako, 1960-an ofizialki, eta **Mexiko**-ko aldeari dagokionez, ematen diren zifrak:

Quintana Roo (Yukatan-go Ekialdean): %42,94 mayatar

Campeche(mendebaldean): %44,15

Yucatán (Iparraldean, Mérida barne): %74,47

Zapoteko-tarrak, Otomitarrak, Náhua-tarrak, eta abar, kendüz gero, erdia baino gehiago bide dira México-ko (Iparraldeko) mayatarrak. Hots, indioen kopurua, 1960-an, 3.830.254 iza-

nik, **bi miloi** mayatar daudela esan daiteke, México-ko alderdian. Eta beste hainbeste, gutxi gora-behera, Guatemala-n.

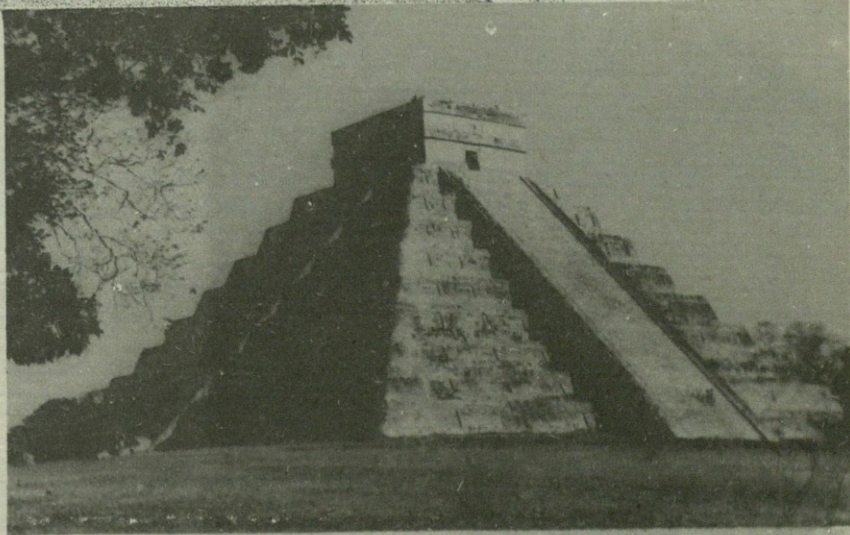
Guatemala-ko Armada-ren zampaketa, beraz, **Mayatarren gain** erori da berriro. Behin eta berriz zanpatua izan den Ameriketako Grezia horrek, inperialisten eta «ladino» salduen zigorrak besterik merezi ez balu bezala.

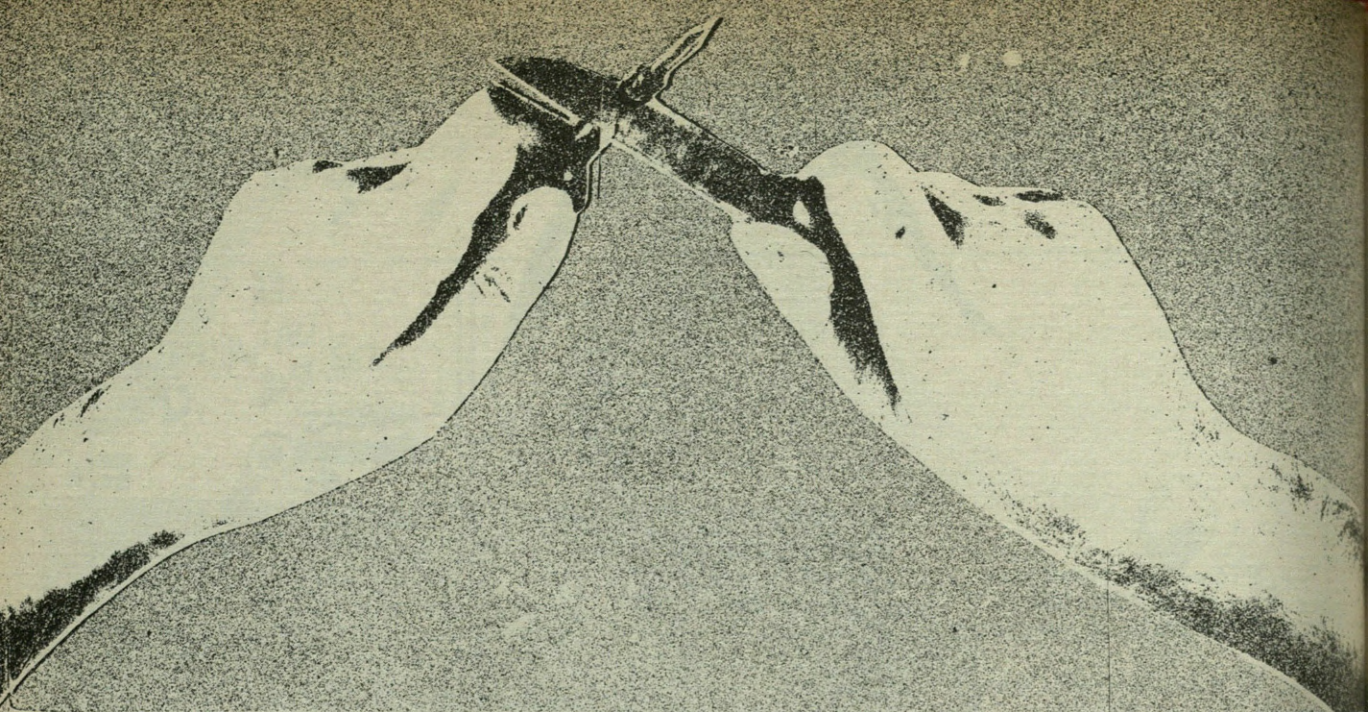
Besteek ezer esango ez duten segurantzian, beraz, bai internazionalismoz, bai mayatarren sozialki eta herri gisa zapaldua dauden aldetik, beharrezkoa iruditzen zait euskal ezker abertzaleak hitzez bederen hilketa lotsagarri hauek salatzea. Yukatan-go piramideak eta bati-mendu harrigarriak sekula ahaztuko ez ditugunok, hori eskatzen dugu.

Mayatar herria, nazio-kontzientzia urria izanik ere, **bere nahiaren kontra** baitago erdibiturik. Oso gutxi ezagutzen da, jakina, 1922-an Petén-en gertatu zena (Guatemala aldeko maya-herrian, beraz). Hots, refe-

rendum bat egin zen orduan. Eta Petén-go mayatarrek **México-ko mayatarrekin bat egitea eskatu zuten**. Ordurako, ordea, galdua zuen Guatemala-ko Estatuak Chiapas probintzia; ta «beste puska bat» kentzea gehiegi izango zelakoan, Petén-go mayatarrak isilaraztea erabaki zuten. Eta ...gaur arte! Petén-go «campesino» horiek, beraz, Armadatik ihesi, Mexiko-ra jotzen dutela jakiteak... ez nau batere harritu. Besterik ere ezagutzen baitugu horrelakorik!

Mayatarren zoritxarra salatzea, beraz, ezinbestezko iruditzen zaigu. Eta hau eginez, bestalde (behin bederen!) XVI. mendean arabar hark egin zuen salaketa famatuaren hildotik goaz. Amurrio-ko Diego Landako-k egin baitzuen lehendabizikorik mayatarren kondaira eta Yukatan-go lorien alabantza etsia. Agian lortuko dugu euskaldunok herri miresgarri eta zoritxarreko horren aldeko borrokaren lehen garrasia Europa ustel honetatik guk botatzea.

salatu egin behar

TXILLARDEGI

«**Matanza de campesinos en el norte de Guatemala**». Horra hor gaurko **egin**-ek (1981-IV-8) eman duen berria. Baina goazen aurrera: «En la aldea de Papa-Chalá... acabó matando a **168 campesinos**, hombres, mujeres y niños... Similares hechos ocurrieron en S.M. Jilotepeque, matando a un número indeterminado de personas. En la aldea Pachay mataron a siete campesinos, cinco de ellos mediante torturas. En las dos primeras semanas de marzo la represión se abatió sobre todas las aldeas del Departamento de Petén... Las matanzas han sido indiscriminadas». Eta aurrerago hau esaten: «Estas actuaciones del Ejército están haciendo que muchos habitantes... de Petén, Chimaltemango, San Marcos y Huehuetenango estén **huyendo a México**...».

Eta pentsakor utzi nau berriak; bere horretan irakurle gutxi somatua baitu, nik uste, zapalkuntza berri honetan MAYA-HERRIA dela bitim, eta ez «nekazari» abstraktu mordo bat bakarrik. Nekazari gisa ere bai, eta nahi diren alderdi guztietatik ere bai: ez dut nik lerro bat ere ida-

tziko Amerika-Erdiko gobernu horien alde. Inola ere ez!

Baina Petén-go «campesino» horiek **mayatarrak** dira, hain zuzen; San Marcos eta Huehuetenango-koak **mayaquiché**-tarrak diren bezala. Hitz batez, mayatarrak denak, nahiz dialektuen arauera, nabarduratan desberdinak.

Mayatar herri errespetagarria, horretara, zanpatuta berriro. Nazio-arteko monopolioek zapantuta, noski; baina, mila trakeria jasan ondoren, beste hilkintza mordo bat orain erantsi Hegoaldeko Mayatarren hildo azkengabea.

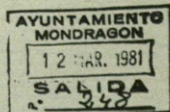
Eta Uxmal eta Chichén-Itzá etorri zaizkit gogora, orain dela urte batzu emozioz beterik bisi-tatuak. Eta egiazko amerikarren oihua entzun dut beriro gaurko albiste triste horren atzean:

¿Solo así he deirme?
¿como las flores que perecieron?
¿nada quedará de mi nombre?
¿nada de mi fama aquí en la tierra?
¿Al menos flores!
¿Al menos cantos!

Eta uxmal-en irudiak eta oroitzenak etorri zaizkit gogora. Eta han hain nabarmen ageri zen kontrastea: zeren «Casa de las Monjas» famatuaren ondoan (mendeetan barrera ahanztia, baina bere edertasunean oraindik dirdaitu), herriko azokan hitz egin bainuen saltzaile apal haiekin; eta beren artean mayas mintzo baitziren, templo harrigarri haiek eraiki zituzten arbasoek bezala.

Eta oraindik oroitzen naiz (beste noizpait, oker ez banago, lerro hauetantxe kondatua) gure gidari gazteari egin nion galderaren ondoren, entzun nuen erantzun zirrargaragiaz:

euskararen presentzia (10)

Pongo en su conocimiento que en la minuta del acta de la sesión celebrada por el Ayuntamiento Pleno, con fecha 27 de febrero de 1.981, figura, entre otros, el siguiente acuerdo:

" 2.- Comunicaciones oficiales y de la Alcaldía.

a) Escrito Coordinadora de Traductores del País Vasco.

El Ayuntamiento Pleno, por unanimidad, acuerda aprobar y elevar a la categoría de acuerdo el siguiente dictamen de la Comisión Municipal de Enseñanza:

" Se da lectura a una circular de la Coordinadora de Traductores del País Vasco en relación con los escritos procedentes de Instituciones Oficiales de Euskadi expresados solamente en castellano, y solicitando de las Entidades Oficiales el siguiente acuerdo:

" Todo escrito procedente de Ayuntamientos o Instituciones Oficiales del País Vasco que no vengan expresados como mínimo en bilingüe sean devueltos."

Esta Comisión Municipal de Enseñanza se identifica plenamente con el espíritu de la propuesta, proponiendo a la Comisión Permanente se adopte como posición de principio, pero dado que el Ayuntamiento de Mondragón aún habiendo puesto algún medio no está todavía en condiciones de cumplir este requisito de euskerización de los escritos remitidos a otras Instituciones no puede adoptar hoy este acuerdo pero se compromete a que en el plazo de dos años, una vez que el propio Ayuntamiento esté en condiciones de cumplir con el requisito mencionado, se adopte tal acuerdo. Asimismo se traslade este escrito al Ayuntamiento Pleno."

Dios guarde a V. muchos años
Mondragón, 5 de Marzo de 1.981
El Alcalde,

Coordinadora de Traductores del País Vasco.

SAN SEBASTIAN.-

Arrasateko Udalaren gutun hau iritsi zaigu eskutara. Komentariotxoren bat merezi duela uste dugu. Gutunak dioenez, Arrasateko Udala ez dago kondiziotan erakunde ofizialetara eskutitzak, txostenak eta idazkiak bi hizkuntzetan bidaltzeko. Zergatik ez? Eta zergatik bai beste Udal batzuek? Idazki ofi-

ziaz guztiak bi hizkuntzatan egiten dituen udalik ezagutzen dugu eta ez dugu uste, nahi izanez gero, Arrasatekoa gutxiago denik. Itzultzailea(k) hartzearen problema besterik ez da eta hau berriz diru-arazoa. Axularrek zioen luzamendutan ibiltzea eta gauzak GEROrako uztea oso kaltegarriak direla. Atera dezagun euskara izpiritua-

katetik eta eman diezaio- gun behar eta merezi duen kategoria. Alor honetan Arrasate herri euskalduna ez dadila atzera gera.

Beste ohartxo bat: Franco hil zela bost urte eta oraindik zigiluak erdara hutsean darabiltzazue? Fale...

JON URRUJULEGI

MUSIKA

eric clapton another ticket

MIKEL A.

Orain dela oso gutxi agertu zaigu gure merkatuan Eric Clapton-en azken lana. Obra honen izenburua «Another ticket» da eta munstro sakratu honek gaur arte eraman duen ibilbidearen jarraipen lojikoak bezala kontsidera daiteke.

Azken hilabeteetan musikarentzat dena eman duen zenbait pertsonaren diskak jaso ditugu. Lehenengoa Paul Simon eta «One trick pony», orain dela gutxi Steve Winwood eta «Arc of a diver» eta orain Eric Clapton-en txanda izan da.

«Another ticket», lehen aipatutakoak bezala, autorearen unerik onenarekin zer ikusirik ez duen lan pertsonal bat da. Behintzat ez da bere lanik onena. Ez dugu tema distiratsu eta ikusgarriarik aurkituko, Cream edo Derek and the Dominoes-ko garaian bezala. Mamira iristea ez da erraz eta zuzenki egiten. Sakondu gabe entzunez gero LP hau iluna iduri daiteke. Beharrezkoa adimen be-rezi batez entzutea betiko Clapton jeniala aurrean dugulaz ohar gaitzen. Eric Clapton sin-

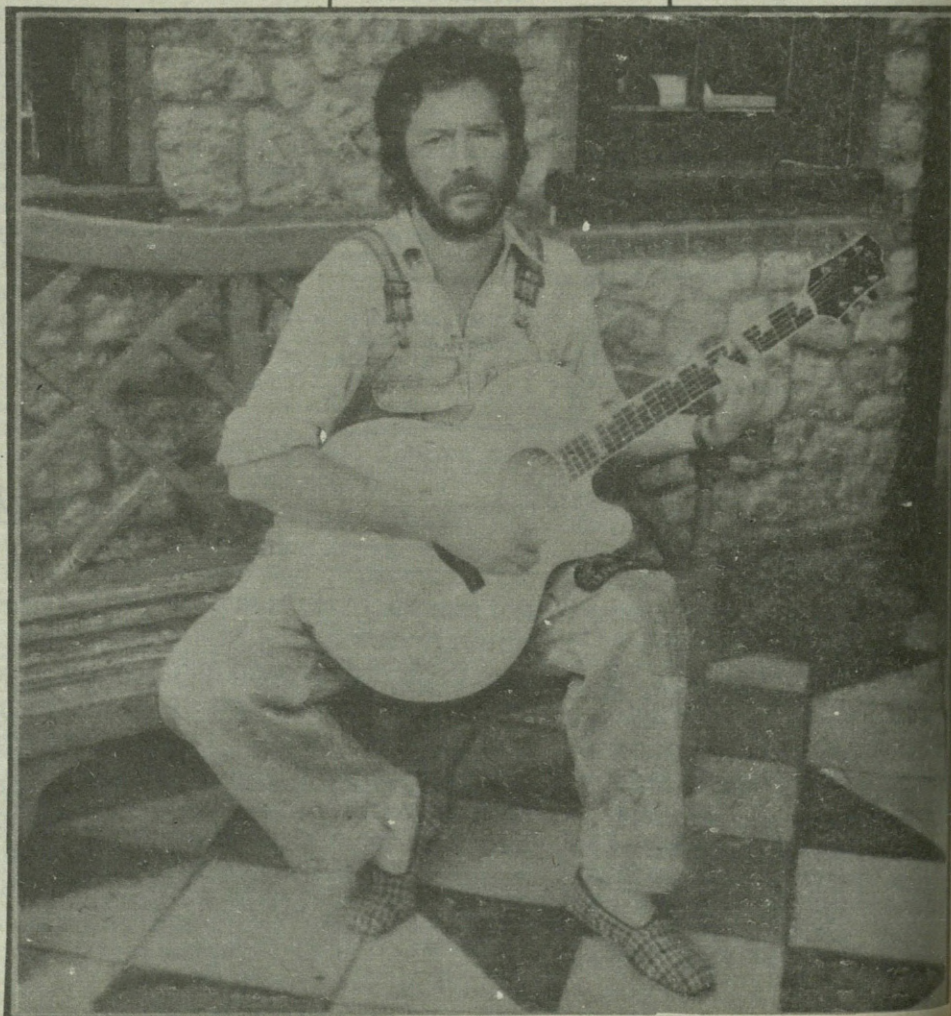
inor konbentzitu behar. Eta horrela maila hori dario diska honi etengabe sakonki entzuten denean.

Budokan-en bizian grabatutako kontzertuko musikari berdinez inguratuko da. Hor daude Albert Lee gitar-rran, Chris Stainton pianoan, Henry Spinetti baxuan eta Dave Markee baxuan. Gainera beste teklista oso handi bat sartuko du, Gary Brooker, Procol Harum-eko aintzinako osatzailea. Bai Albert Lee-k eta bai Chris Stainton-ek historiale distiratsu bat dute. Lehenengoa Emmylou Harris-en taldearen zuzendaria zen

eta Stainton pianista handi bat da Joe Cocke ekin jo zuela. Bai Spinetti eta bai Markee oso ezagunak dira estudioetan egindako lanengatik. Denek oso lan ona egiten dute diska honetan Clapton-en aldamenean.

Beraz hemen dugu bluseko katedradun honen azken ikasgaia. Bizkarraren gainean hogeituz gitarra daraman jonio batek eta nahiz eta denbora asko goian egon geroz eta gauza gehiago ematen dio musikari. Ez dago zalantzarik Clapton rock-aren zutaberi garrantzitoz gaitakoa dela.

Chapeau!

MUSIKA

BI ETXAHUN

XALBARDIN

IZ diskaetxeak, azkenik argitaratu du ETXAHUN bien kantaz, talde batek eginiko lana. Aspaldikoa bazen asmoa, oraintsu arte ez da bete eta era askotako arrazoiak egon dira berandu argitaratze horretan. Talde berak lan hau aurrera eramateko izan dituen arazo normaleen gain, azkenekoa eta latzena behar bada, arazo teknikoan datza.

Dakigunez, diskek eta kasetek hots kalitateari zegokionez ez zuten minimoa betetzen. Fabrikarekin istiluak izan ondoren, atzerapen handiz iritsi zaigu delako lana, baldintza tekniko normaletan.

talde egilea

IMANOL, NIKO ETXART, BEÑAR AXEARI (URRIA taldekoa), SHANTI (Klabelin Komik) eta AMAYA (lehen, HAIZEA) dira talde hori osatzen dutenak. Hauekin batera, URRIA eta Klabelin Komikeko partaide batzu ere hor aritu dira laguntzen.

Bukaeratik hasi ez gaitezen, azalarekin sar-

tuko gara. Eta esan beharra dago, azalak taldearen asmo nagusiene-tako bat adierazi nahi duela, SOILTASUNA eta SOBRIETATEA hain zuzen. Egia esan ez zaigu batere gustatu delakoa. Letra tipo ezberdinez bi ETXAHUNen arteko esberdintasunak adierazi arren, ETXAHUN izena jar-tzeak taldearen inten-tzioa garbi erakusten badu ere, azalari eman zaion tratamendu orokorra eta zehazki kolorea, soiltasuna baino sinple-tasunaren adierazgarri delakoan gaude. Sin-pleegia. Landugabekoa.

Barrurago goazela, hau da, diska entzuten hasten garenean, beste arazo batzurekin aurkitzen gara.

Talde bat naturalki osatzen denean musikari buruzko joerak jendea batasunaruntz bultzatzen duenean aurkeztuko duen lana normalki koerentea izaten da. Azterketak, taldean eginiko azterketa esteti-koak borobilduko ditu, partaide bakoitzak di-tuen joera desberdinak. Kasu honetan ez da ho-rrela gertatzen. Agian,

asmoa besterik zen. Beharbada, kondizioak ere ez dira aproposenak horretarako.

Diska honetan aurkezen zaiguna ETXAHUN bien produ-zioari buruzko interpre-tazio desberdinak da. Ideia edo asmo estetiko bat baino gehiago dago. Ez dakigu zernolatan den kanten aukera. Ez dakigu aukera horren ba-rrenean egin diren au-kerak estetikoak nola gau-zatu diren, baina ager-tzen dena, talde lana baino partaide bakoitza-rena da.

Joera armoniko desberdinez gauzatu da dena. «Zenbait ezta-baida izan genituen mu-sikalitateari eta XUBE-ROAKO forma musikal eta idatziak erabat erres-petatu behar genituen ala bakoitzaren estiloe-tara aldatuko genituen. Jazz eta rocka sartuaz eta azkenerako bi ten-dentzien gauzaren bat egitea erabaki genuen» (IMANOL, 1980-10-28)

Interpretazio este-tiko orokor batek solu-zio armoniko ezberdi-mentzat lekua badu. Nahiz eta soluzio armo-niko ezberdinak eman

gai bati. Honek lortzen duen giroa, adierazpena, intentzioa, berdintsua izaten da, aipaturiko es-tetikotasun hori baldin helburu, honen legeetara moldatzen bada guzti hori. Diskaren alde bate-tan, ADIXKIDIAK EGÜN HUN, Etxahun Iruriren kantua, IMA-NOLEk kantatzen duena, jarriko nuke adi-bidetzat. MAITIA GALDE EGIN ZAU-TAN, Klabelin Komike-kin grabaturikoa entzu-ten badugu, horretaz errez ohartuko gara, nahiz eta armonia ezber-dinez jantzi...

HAHAIDE DELIZIUS HUNTAN, Etxahun To-petenak ere, badu zera hori. Egituraz oso ezber-dina izanik, badu ikutu hori, gai bati nortasun berezia ematen dion hori. Gai honetan saxoa-ren erabilkera aipagarria da. Errez sartzen dena. Baina konparatzen ba-dugu IMANOLEn lana edo edonoren lana bes-teekikoekin, oso ezber-dina da.

ezberdintasunak

GAZTALONDO
HANDIAN Etxahun

etxahun
eta
etxahun

Topetena eta BENATEk kantatzen duena hartuko dugu adibidetzat. Hemen, kitarraz eginiko armonia, oso aberatsa da. Harrigarria. Kitarrajeak adierazten duen sentsibiltatea eta joera beste nonbaitekoa da. Honekin batera BENATEn ahots bereziak lortzen du aipaturikoa. Ezberdintasunarena. Egia esan BENATEk kantatzean tenor lirikoak gogorazten ditu bukaeretan egiten dituen modulazioak. Kargatuegiak iruditzen zaizkigu.

Eta hauek adibidetzat hartu baditugu, besteak ere berdin balioko lukete esandakoak frogatzeko. Nola lieke, aurrekoa eta OFIZIALENAK gaia AMAIAK kantatzen duena, kitarraje bera izan bi gai horien armonizatzaile? Bigarren honetan egiten duena lan mekanikoa dirudi. Atzean AMAIAren atzean jarri eta badirudi hanka ez sartzea, hau da, huts ez egitea, duela helburu. GAZTA-LONDO HANDIAN, kantariak eta berak biak batera egindako lana dirudi. OFIZIALENAK aldiz, AMAIAk prestatuturikoa. Ez gara honetan gehiago luzatuko; garbi geratu bada esan nahi genuena, hobe.

Esan beharra dago oso gai ederrak direla diska honetan jasotzen direnak. Aipaturikoaz gain DE TREVILLEN AZKEN HITZAK, LO HADI AINGURIA, BI BERSSET DOLORUSIK... gustora entzuten diren gaiak ditugu. Batzutan han eta hemendik hartutako gai ederrez egindako «collage» baten aurrean gaudela dirudi. Inpresioak dira. Dena batuko duen sarerik falta nabaritzen dugu bereziki. Agian gure gus-

tokoak eta egileenak honi dagokionez beintzat ez dira berak. Egia esan, ALDE BAT gustorago entzuten dugu ALDE BI baino. Esandakoaz gain, azalaren barruan dagoen kuaderrak edo kaiera, oso mesedegarria da. Irakurtzea merezi duena.

ETXAHUN bien lan hau —osatuagoa noski— plazan entzutea gustatuko litzaiguke.

Diskan, «collage» delakoa, edo saltoka gaiaz gai ibiltzearen inpresio hori, jendeaurreko saioetan gaudituta legokeela deritzogu. Diska entzutean belarrietatik bakarrik sartzen dena, jendearen begietatik sartuko denaren laguntza balu, ez litzateke hori gertatuko.

NIKO eta SHANTiren atzetik, AMAIA ikusten badugu mikroa-

ren aurrean, psikologikoki prestaturik arukituko gara hori entzuteko, bereiztasun, ezberdintasun eta nahi den guztiarekin. Diska honetan landu dena jendeaurrean emateko egokiagoa dela deritzogu.

Entzulearen buruak ere, bere prestakuntza behar bait du, eta normalean diska baten aurrean daukagun aktitueda besterik da.

MUSIKA

etxahun barkoxekoa

XABIER AMURITZA

ETXAHUNEN ODOLA

Euskal Literaturan 'ez dago Etxahun Barkoxekoa-ren noratsuna berdintzeko-rik. Etxahun harrigarria da. Ez dakigu bera harrigarria delako ala biziera harrigarria gertatu zitzaizolako. Bietarik noski. Alderdi biak elkarrekikoak dira. Etxahunen bizitza gogorra baina originala dugu, kontrastez eta ustekabez josia, fatalitateak iharrosia. Moralitateak alde batera utzirik, Etxahunek bat-batean arreta menderatzen du, jakin mina hatzematen du, jakin mina hatzematen du. Haitzetan behera datorren uholde bortitza bezala duzu haren bizitza. Eta bera tiburoi hezkaitza bezala, ez uren ez haitzen ez itomenaren kontra ahitzen ez dena. Ehizi edo basapiztiak bezala, atakutzen bazaio, gogorkiango erantzuten du. Bizitzak gogorki eraso zion eta Etxahunek gogorkiango erantzun. Etxahunen odola, beroa eta leherkorra.

Badirudi haren bertsoetatik, haren aita ez zela benetako aita. Nolanahi ere, ez zen behintzat aitarren seme maitea. Etxahun neska gazte baina pobre batez maitemindu zen. Aitak beste batekin ezkon erazi zuen. Beste hura ezpala bihurria izaki, nahaspila la-

tzak sortu ziren etxean. Argi jakitea zail den arrazoiengatik, Etxahun desheredatu eta preso sartu zuten. Haren odola tigre bortxatuarena baino beroago zegoen. Horrez gainera, preso zegoela, emaztea beste batekin nahasi zen. Kartzelatik irtetean, Etxahunek bururaino igona zerman odola. Auzo hura, bere emaztearekin zebilena, hiltzeko erabakia zekarren. Hala egin zuen gau batez. Bide bazterrean itxaron zion eta zarta. Hura, ordea, destinoaren haizkorakada gupidagabea. **Bere etsaia zelakoan, bere lagun haundi bat hil zuen.** Gau ilunaren traizioa. Honek Etxahunen bizitzari fatalitate berria eransten dio eta berriro presondegira.

Badirudi azken urteetan pixka bat baretu zela. Bere odol beroaren eraginez, erromes ibili ondoren, herririk ez etxe ingururik ez ikustearren munduz mundu ibili ondoren, azkenean bere bizitza bare samar amaitu zuen, bertsoak hantzen kantatuz eta bere ospe eta itzal haundia zabalduz.

Euskal literaturak eta euskal kulturak suerte haundia izan zuen honelako bizitzadun gizona bertsolari eta poeta izateaz. Euskal literaturan nortasun gezak, ahulak, arautuak izan dira

gehienak. Horrela zaila da literatura haundirik sortzea. Etxahunek, hurbilduz batera, lilura sorrerazten du, harridura. Baita bildurra ere, ez baitakizu hurren kolpea nondik emango dizun. Preso geundela eginiko bertso sorta baten bigarrena ez da gaizki etorriko hemen: bigarrena ez da gaizki etorriko hemen:

Zenbat aldiz oroitzen naiz Pierre Topet Etxahunetz destinoak jo zuena bere mailu astunez. Lehen preso eta gero munduz mundu erromes nahiz sarritan bere baitan egin bengatza promes egun hura ikusteko hil zen gaixoa azkenez gaur arteko euskaldunik gehienak hil direnez.

ETXAHUNEN EZTENA

Etxahunen odola be-roa baldin bazen, bai zorrotza ere haren eztena. **Zorrotza baino gehiago, indartsua. Indartsua eta originala. Zorroztasuna sarritan zirikadekin bat egiten da. Badu, bai, Etxahunek zirikadarik eta ateraldirik ugari.** Baina hori baino gehiago da. Haren ironia orokorra eta inguratzailea da. Irakurlea setiatzen edo inguratzen du. **Sare haundi bat bezala da. Ironia fina baina gupidagabea.** Horrelakoak dira Ofizialenak, Gaztalondo Handiko Afaria, Ahargo eta Kanbillu (lau bertso ezin originalagoak eta lehergarriagoak hauek), Maria Solt eta Kastero (lau bertsoetako sorta jeniala hau ere), Barkoxeko Eliza, Musde tiraz eta beste apaiz batzuren kontrakoak, eta abar. Hona hemen Musde Tirazi jarriko azken bertsoa. (Musde) monsieur, monseñor).

Esquiulan Musde Tiraz
Barkoxen Musde Zenmartzo
Hurak biak perfekt dirade,
bai, herri aizuentako
Bena Jinkuak lagun bitza
haiek nik maita artino.

Zer indarra eta sakortasuna duen bertsoaren amaierak! Ez dago Etxahun lau hitzetan aipatzerik. Hura osorik eta astiro irakurrita bakarrik —ez baita erraz ulertze-

koa guretzat—, ohartuko zara haren bertsoak itxasoa-ren erraiak bezala direla.

ETXAHUN HERRITARRA

Etxahunen gauzarik harrigarrienetarikoa hauxe da agian, alegia, haren bertso sortak herriaren ahotik jaso ditugula. Ez dira bertso bat eta bi, ehundaka baizik. Poema osoak. Eta sorta batzuk luzeak oso, hogeita bost bertsoetakoak eta abar. Nola lezaketa herriaren ahoan hainbeste bertso hainbeste urtetan iraun?

Bi gauza esan nahi ditu horrek. Alde batetik **Etxahun erroraino sarkorra dela herrian.** Bestetik **herriaren oroimena eta sena harrigarriak direla.** Guzti eta batez ere **Gipuzkoako bertsolari tradizioan, neurria eta errima zorrotzagoak eta estilizatuagoak izan dira.** Horrela mamiz garrrantzia haundirik gabeko bertsoak ere aisa itsatsi dira bertsozaleen belarrietan, errimaren eta oinen biribiltasunagatik. Etxahunen egikera nahiko desberdina da. Errima lasaia goa eta neurria ere zauli goa du. Alde horretatik beraz, haren bertsoak gogoan hartzeko zailagoak dira, hego aldeko bertso senaren egiturarako behintzat. Beste aldetik Etxahunen bertsoak, mamiz eta hizkuntzaz ere, oso desberdinak dira Gipuzkoako eskolarekin konaparaturik. Hala ere osoki eta biziki geratzen dira Zuberoako herriaren oroimen kolektiboan. Harrigarria.

Izan ere, literatura haundia baita Etxahunena. Haren gaiak, haren narra-mena, haren satirarena, haren hizkuntz indarra, haren ustekabeak emateko gaitasun etengabea, haren kontrastamen gupidagabea, hitz batez, haren sormena, literaturarik haundienari dagokiona da. Ez dakit euskal literaturan haundiena den, baina bai badakit maitena dudala. Euskal literatura guztia suak harturik, bakar bat salbatzeko aukera gerta banendi, ez nuke dudarik: **Etxahun Barkoxekoa.**

Zinema

«Raging bull» scorsese, de Niro.

MIKEL ANZA

Mito izan den bozeoak, kirol estraino horrek, ezkutatzen duen mundu garratza bizi bizian igortzen digu Martin Scorsese «Raging Bull» bere azken filmean.

Eta mitikotasunaren pareko diren imajina eder batzuekin hasten da filmea, nolabait berau aurrera doan heinean deuseztuko duen lilura horren presentzia egiaztatu nahi izan balu bezala Scorsese.

Biografikoa da pelikula, baino Scorsese ohitura duen era berezian erabili du biografi-kotasun hau, pertsonaiaren bizitzan une garrantzitsu bat aukeratuz; filme honetan bereiziki bizitzaren zati garrantzitsuena hautatu du.

Jake La Motta Munduko Txapelketa esku-ratzea irrikitzen duen bozeolaria dugu; eta pelikulan azaltzen den bozeolariei buruzko ustea hau da Scorsese

hitzetan: «Bozeolaria pertsona primarioa da, aintzinako gizarte batean bizi den pertsona eta bere adierazpen lanabes bezala indarra eta ukabilak dauzkana, era berean bere beharrak lehen mailakoak bihurtzen zaizkio, sexualak bereiziki». Eta filme honetan bizitza publikoa (bozeoa) eta bizitza pribatuaren arteko elkar mailegutzea asma daiteke, sexua ringera igotzen delarik eta biolentzia bizitzako arlo guztietara hedatzean, sensualidadearekin nahasketa gorrian bateratu arte.

Honetaz gain, Jake La Motta-ren izateko era berezia da bozeolaritzaren azpimundu kirastua agerian ipintzeko aitzakia. Jake La Mottaren zintzotasunak ohizko tongoen jokoa desestaltzen du, «mafia» delakoaren olagarro besoak zain luze eta boteretsuak diren salatzen digu.

1949. urtean lortu zuen «Raging Bull»-ek

Erdi Pixuen Munduko Txapelketa, gero dekadentzia dator. Gorputzaren itxuraldaketa da beheakadaren adierazgarri zuzenena, eta pundu honetan aitortu beharra daukat Robert De Niro-ren lanak txundituta utzi ninduela, Beste Jake La Motta bat, bai fisikoki eta bai siki-koki, azaltzen bait da filmearen bigarren zatian. «okilo gehio dituen tripa-zagia bihurtzen bait da Jake (eta De Niro, noski).

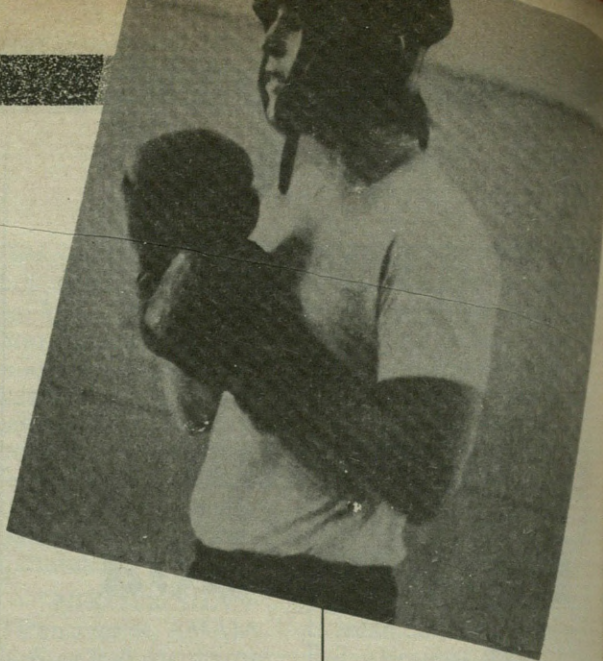
Filmeari laztasuna darioeta Scorsese teknika fin baten bidez zeluloidean hatzeman du bozeoa, izutzen duten bizitasuna lortuz. Laukian, 12 soken artean eta larruzko eskularruek apenas apaldurik biolentziak eztanda egiten du, kamara odolez zipristintzeraino.

Txuri beltzean filmatua egoteak ere ematen dio pelikulari aintzinasun kutsu bat, bide batez eastmancolorraren ajetze arazoa konponduz.

Scorsese, pelikula egiten hastean, «filme kamikaze bat» zela eta «estudioek finantziaturiko nire azken filmea

izan zitekeela» pentsatzen bazuen ere, bere harridurarako Akademiako zortzi saritarako izendatua izan zen «Raging Bull», baita aktore onenarentzat (Robert De Niro) eta bigarren aktiz onenarentzat (Mary Steenburger) sariak irabazi ere. Baina azken hau anekdota huts besterik ez da, ze Reagani paro kardiakoak atakatu izan balio agian ez lituzkete «Oscar»-ak banatuko artikulu hau idazten ari naizen ordurako.

OHARRAK: Gazte-leraz pelikula honen izenburua «TORO SALVAJE» da. Euskaraz bi-koiztua ez dagoenez gero izenburua asmatzen denbora galtzeak du merezi.

zinema

emakume bat gogoan

KOLDO SAN JULIAN

Ekainean 20th Century Fox-ek «Something's got to Give» (George Cukor zuzendaria, Dean Martin-ekin) delako filmean bere ordeiz iadanik Lee Remick ipini zuen: filme horretan bertan astekariak azkar aski zabalduko zuten biluzik agertutako eszena bat eginga zuen dagoeneko. Hori izango zen estudioetan izandako istilu askotako azkena. Abuztuak 4aren gauean hilda azaldu zen, barbiturikozko gehiegizko dosisa zela eta.

Marylin 1926 ekainak leian jaio zen Los Angelesen, alaba ilejiti-moa, Norma Jean Baker izenez. Bere jaiotza eta bere adolezsentziaren artean hamabi bizileku desberdin ere zenbatu zaizkio, eta ezagugarri honengatik bere izen ofiziala beste honetan bilakatu omen da: Norma Jean Mortenson. Bere haurtzaroaz badakigu sei urte zituelarik bere gorputza bortxatu zutela («famiaren lagun batek», zehaztuko zuen geroago Marilyn-ek), eta baita ere hitz toteltasuna eta beste ezbeharrak psikikoak jasan zituela. 16 ur-

tez, 1942an, Jim Dougherty-rekin ezkondu zen, baina 1943an elkarrengandik urrunduta, eta azkenean 1946an dibortziatu. 1949an behar ekonomikoak behartu zuen Tom Kelley argazkilariaren eskaintza bat onartzerak, horren bidez larrugorritan bi pose egin zituelarik; horietako bat geroago mundu guztiko zabalkundea zuen almanake batetan sartu zuten, ondorioz hamaika begik ikusi ahal izan zutela. Honek eragin zuen prentsaren lehen eskandaloa, Marilyn-ek kazetari bati emandako erantzun famatua («Bainan ez al zenuen ezer jarrita?»; —«O, bai, irratia nuen jarrita...»). Hau izan zen denboraren poderioz Monroe dotrina berria bilakatuko zen esaldi mordoakaren lehenengoa.

Marilyn-en erantzunak

Bere ibiltzeko moduaz: «Ez dakit zer esan nahi didazun. Hamar hilabete nituelarik ikasi nuen ibiltzen eta ordutik

honela ihardun dut ibiltzen».

Diruaz: «Dirua ez zait ajolik. Bakarrik mi-resgarria izan nahi dut».

Lo egiteko zer ipintzen zuenez: «Boskarren zenbakiko «Txanela».

Eskoteaz: «Nabaritu nuen jendeak egun osoaz begiratzeko zidala, bainan pentsatu nuen nire mariskal medaila begiratzeko arituko zirela».

Pertsonalitate berezia: «Hollywood uzteak eta «Actor's Studio» delakan parte hartzeko New York-a etortzeko zuen gauzarik onenetakoa zera zen: ni neure gisa izaten jarraitzen uzten didala sentitzen dut. Izan ere, noreonek neronekin ezin badut izan, gustatuko litzaidake jakitea nor izan nintekeen».

Berari buruz isuri ziren eritzien artean, nabarmendu behar litzateke Tony Curtis aktorearena, zeinek «Eva bat eta bi Adan» filmaren erroldajearen bitartean izugarri gorrotatu zuelarik honako esaldi hau esan bait zuen: «Hitler musukatzea bezala da». Zorrotzenak Billy Wilder zuzendariarenak dira; aipatutako filmean bukatu ondoren deklarapen hauek haizeratu zituen: «Ni naiz Marilyn Moroe-rekin bi filme egin dituen zuzendari bakarra. Neuri bakarrik dagokit Zuzendari Zinematografikoek ematen duten Urrezko Bihotzaren medaila». Esaldi horren aurrean Arthur Miller-ek idatziz probatuta egin zuen.

independentziaren atzetik

1957an, independentziaren bidean zegoen, bere pertsonalitatearen eraketan: «Holl-

ywooden inoiz ez nuen ezer ikasteko oportunitaterik izan. Azkarregi erabili ninduten. Filme batetik bestera maneiatu ninduten». Inor izan nahi zuen, «Sex-appel»-en erregina baino nahiago zuen kome-riante edo aktariz dramatiko bat izan.

Zergatik ez zuen lortu oso prolema intimoa omen da. «Bekatari maitegarria» edo «Dese-gokituak» filmeetan aurreko urteetan erakusten asmatu zuen xarma femenino haren karikatura ageri da iadanik. Beti bilatutako eta inoiz ez arkitutako arrakasta horren kanpo arrazoin bat gidoilarien falta izan daiteke, Marilyn-ek filmeetako zatietan azaltzen zen eta pertsonalitate garbi eta nagusi bat inoiz iritsi ez zuen sensualitate, inozentzia, edertasun eta barne bizitzazko nahasketa hori filme batetara eramatea lortuko luketen gidoilarien falta. Bere desagerketaren tragediaren erdian, batzuek errua kazetaririk zaratatsuenek botatzen dieten bitartean eta besteek, berriz, emakumearen izateko moduari botatzen dieten bitartean, duda gelditzen da nagusi ea zein bidek eta zein arrazoinen eraman zuten bukaera horretara.

Lehenago beste gauza batzuek erabaki nahi izan zituen bezalaxe, Marilyn-ek bere bukaera erabaki nahi izan zuelaren zentsazioa nagusi da akaso. Dena dela, suposaketak alperrikakoak ditugu, gaur egun gogoratzea besterik ez bait da posible.

KIROLA

erreala txapeldun

Futbolera-ko zaleta-
sunik batere ez dutenak
ere zoriontsu jarri ditu
erreala-ko oraingo hone-
tan. Jendearen irribar-
reak argazkilarien ma-
kinetan sartzerik ez ze-
goen. Kotxeen bozinak
erotu zituzten bazter
guztietako semaforoak.
Denok jarrera berdinean
eta elkarrekin, zahar edo
gazte, mukitsu eta
umeak, eskuindar ala ez-
kertiar, aspaldi honetan
ez dugu hain a'aitasun
baterakoirik ezagutu.

Euskal literatoak
ere txanpainak edaten
ikusitako genitu en igande
gauez, baita politikoak
ere. Bada hemen, bai,
futbolera-ko zaletasunik,
forofeoak ere soberan,
eta publiko hotz eta
zertzu-duna dela hemen-
goa esaten dutenean bat-
zuek gehiegi ez sinis-
teko arrazoirik ez dela
falta uste dugu beste bat-
zuek. Izan ere, honako
honetan Zamoraren osti-
kadak euskal bazter guz-
tiak mogitu ditu. Eta
beste ostikada askok
baino erantzun zabala-
goa lortu ere bai, ala-
jaina. Hemen zerbait
gertatu da. Eta zerbait
hori ez da deportiboa ba-
karrik izan.

Deportetik politi-
kara hain erraz eta sin-

pleki egiten diren ekiba-
lentzia horiek beti izan
dute hemen nahiko pisu,
baina txapela lortu bal-
din bada txapeldun sen-
titzen den buru horren
alaitasuna ez da futbol
zelai inguruan gelditu.
Gertaera sozial bat bila-
katu da. Ikus bestela Do-
nostiako alde zaharrean
entzuten ziren abesti bat-
zuek: «Aunque Tejero
no lo quiera la Real es
campeón», «Ale Madrid,
ale Madrid, equipo del
Gobierno y vergüenza
del país».

Edo politiko trajiko
batzuen artean entzutea
lortu genuena: «hau ez
zeturrek ondo —batek
zioen—, jendeak beste
prolema egiazkoak ahaz-
tuko baititu», eta bes-
teak erantzun, «bai mo-
tel, jendeak noizbehinka
alaitasuna sentitu behar
dik bestela ahaztu egiten
zaio nola senti daite-
keen. eta erresinazioa
oraindik txarragoa duk.

Edo gauean Errea-
lekoai elkarriketa egi-
ten ari zitzaizen bitartean
«txuri-urdirak» entzu-
ten zenean, batek ko-
mentatu zuena. «Liga
lortu eta gainera euskara
Cadena Ser-en» Edo ha-
tek baino gehiagok ger-
taera ezin sinetsiz, po-
zez eta barrez ziotena:

«bihar goipe de estado
dekretoz liga
deusezteko».

«Ziria sartu diegu
madrildarrei».

Eta gehienak kon-
tentu madrildarrei ira-
bazi zaielako. Logroño
eta Las Palmasen ere
jendeak izugarri txalotu
omen zuen erreala-ko
garaipena.

«Yo feliz por ver
perder al Madrid: aun-
que hubiera sido cam-
peón el Onteniente»,
zioen batek, eta besteak
baino alaiago geroni, geu
izan bait gara galdu arazi
diogunak!
Errealak alde batetatik
zentralismoaren eta ma-
dridismoaren aurkako
sentimenduak askatu
ditu horren sinbolua
bera baita. Zerbaitenga-
tik da terroristen seaska
den San Sebastián mada-
rikatu horren ekipoa.

Beste alde batetatik
diruaren aldetik ekiporik
txiroenetako bat altxatu
delako garaile (Errealak

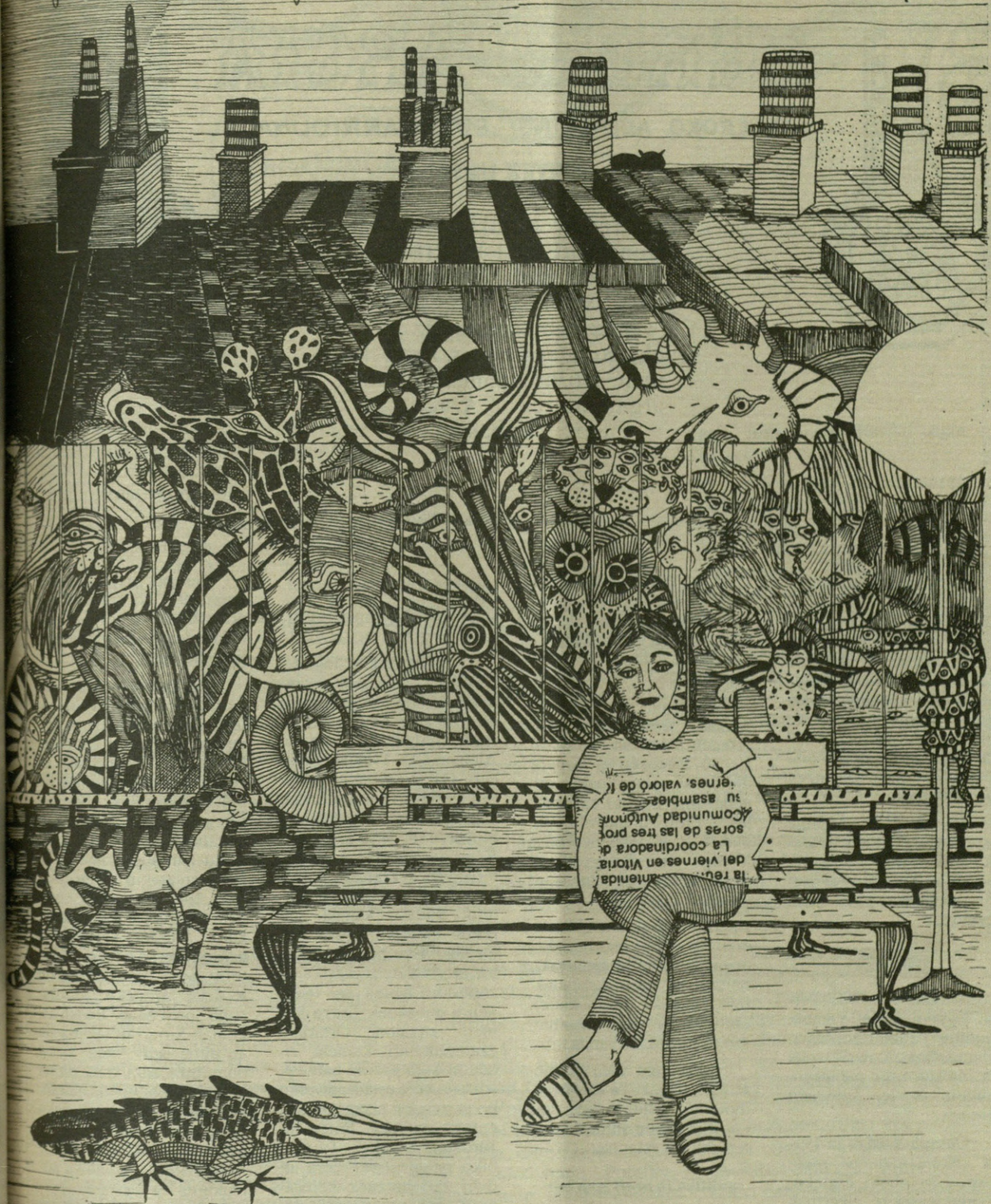
lehenengo dibisioko 18
ekipoetatik, 11garren
presupostua dauka).
Atzerriko jokalaria-
ki erosten dituztenen aurka
etxekoekin bakarrik lor-
tutakoa. Korruptzioaren
aurka garbitasuna.

Etabar, etabar, eta-
bar, futbolak sinplifika-
tzen duen borroka mani-
keo honetan onak ira-
bazi du. Barka, irabazi
dugu. Guk geuk.

Eta behingoz, Fra-
gak, Tejerok, Suarezek,
Calvo Sotelok, gartzele-
roak, B.V.E.ek eta bes-
teek hartu dute merezi
zutena. Ez daki, ez,
ondo Zamoraren esku-
biko hanka horrek zer
lortu duen. Baina lasai
egon daitezke «Decreto
Ley de Defensa de la de-
mocracia» delakoan ez
omen dator legerik eus-
kaldunek liga irabaztea-
ren aurka». Eskerrak.

Txuri-urdira kolo-
reek jantzi dituzte txoko
donostiar guztiak. Gora
Auzmendi!

Confabulaketa - stop - Azpijoko - stop - susmo Confabulaketa - stop - Azpijoko -

ZERUKO ARGIA

ILLEROKO ALDIZKINGI EDERGARRIDUNA

URTEZ URTE

Guk Zeruko ARGIA n arkitu dugun ARREGI'TAR RIKARDO'K idatxitako lehenego artikuloa. Gerokoak ikusiz artikulua bitxi eta istorikoa. Ez du gehiago saterik behar. Hone hemen. 1963ko Epaillaren 24'an argitaratu zen. Z.A.-ren 4'garren zenbakian.

arregi'tar rikardo'k

Sortaldea, iparrari begiratu ezker gure eskubian gelditzen da. Erdi sortaldea herriz, urrutikoari ez ezik erdi aldekoari deitzen diogu, au da, arabetar erriei. Eguzkia ta petroleoa ugari. Ta baita era zalaparta galantak. Zer gertatzen da? Galdera au egitea baño ohea da zergatik gertatzen dan galdetzea.

Jakiña, gauz guztietan bezela, gauz bat bakarragatik ez ezik, gauz askogat-ik gertatu oi dira. Bizkor bizkor begiratu bat eman dezaiozun.

estaduak

Turkia, Iran edo Persia, Egypto, Siria, Yemen, Sauditar Arabia, Jordania, Libano, Irak, Koweit, Israel eta Ingalaterraren menpean, dauden beste sultanatu batzuek.

Oetatik Turkia ta Persia okzidentearen menpean, edo obeto esateko, okzidentearekin alkartuak daude. Jordania ere bai. Okzidentetik geiena artu duana Trukia da, eta demokratuana dagona ere bai.

Turkia ta Persia arabe errietatik alde xamar bizi dira. Errusirekin mugak dauzkate, eta erdi sortaldeko periferikoak diradela esan genezakegu.

Jordania ta Sauditar Arabia, Koweit ere bai, erregen menpean bizi dira. Lengo lege zarrari eusten diotenak, eskubikoak esan genezake. Egypto ezkerrekoen buru ta gidari, nola alabai bere antzera Irak, Yemen eta Siria (batez orain, azken aldi ontan izan diran zalapartekin)

Libano komertzianten erri bat. Nasketa aundiko erria. Errazez arabetarrak, bañan batzuek kristauak (ortodoxoak, katolikoak) eta beste batzuek mahometarrak dira. Erri Txikia.

Erri guzi oien artean Israel dago: Arabetarrak diotenez istillu guzien iturri, inola ere ezin eman duten erria ta estadia.

politika ta istori apur bat

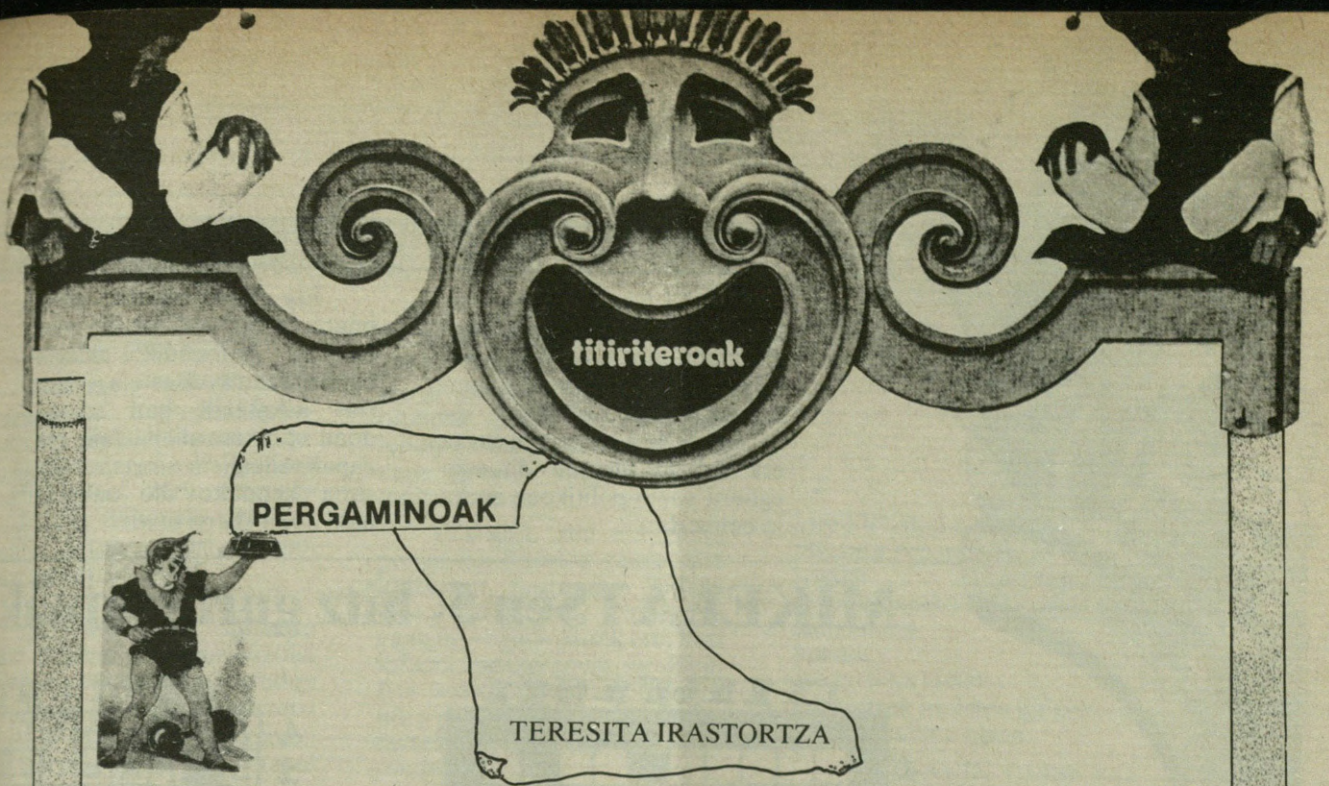
Erri guzi oiek 1919'ko. urte arte Turkia-
ren menpean egon ziran. Orduan oraindik Turkian

sultanak agintzen zuten. 1914-1918'go. gudan Trukiak Alemaniarekin jokatu zuan.

Orregatikan Ingalaterrakoak, Turkiaren mendeen zeuden erri guzi oiek arren kontra altxa erazi zituan. Guda bukatu zan eta Alemania ta Trukiak galdu egin zuten. Orduan Trukiaren mendeen zeuden erriak Ingalaterraren eskuetara etorri ziran. Siria ta Libano Frantziarengana. Alde batetik erri aberatsak, petroleoa ugari dutelako, ta bestetik Suezko kanala, garrantzi aundiko kanala ere an dago. Europetarrei ta batez ere Ingalaterrari erri aiek zatituen egotea ta indar aundi gabekoak izatea komeni zitzaion. Ortarako ezereztik ari komeni zitzaion eran estadu batzuek sortu ta bere esana aditzeko prest zeuden erregeak jarri zutean agintzen. Batez ere Jordanin ta Iraken. Ta Arabiko peninsularen bera al-dian zati batzuek bereganatu egin zituan proktetoradu gisan. Oraindikan Israel estadu sortu gabekoa zan. Arabetarrak ziran an bizi ziran geienak.

Gauzak orrela jarraituzuten 1945'ko. guda bukatu arte. Ordu ezker estadu bakoitzean gertatutakoak ikus ditzagun.

Egypto: Frauk erregea bota ta Errepublika jarri zuten. Zalanta batzuen ondorenean Nasser jarri zan lendakari. Ingalaterrak an zeuzkan gudari guztiak bidali egin zituzten. 1956'gn. urtean Suezko kanala bereganatu zuten Ortatik guda sortu zan Frantziarekin ta Ingalaterrarekin bañan azkenian Ipar Amerikak europearren kontra jokatu zutelako, Nasser kanalarekin gelditu zan. Andik pixta batera Siria ta Yemenekin R.A.U. izeneko alkartasuna sortu zuan. Bañan azkenian Siritarrak alkartasun au autsi egin zuten. Orain damututa dabilzala dirudi ta zerbait konpondu naiean. Ortzen daukagu azkeneko zalaparta. Nasser da gauz askotan arabetarren gidari. Alde batetik sozialista porrokatua ta bestetik aberzale bero beroa. Arabetar guztiak, bera gudari dutela, batu nai ditu ta orrela munduan paper aundi bat jokatu.

Gure gotzaien kartak eta manifestuak badute batzutan polemiko eta sesio jartzaile izateko gaitasunik.

Nik ez daukat Eleiza jerarkiko ala ez jerarkikoaren alde edo kontra hitzegiteko asmorik.

Nahikoa esan dute gure politiko eta intelektualek, nahikoa esan dute ejerzito gizonak. Batzuk, ageri egokiak direla, beste batzuk desegokiak direla, etab.

Nire harridura lortu duen gauzarik ere kaustu dut egunkari eta komunikabideetan. Norbaitek, nahiago dut, izenik ez aipatzea, zeren gainera izenak ez du garrantziarik, Eleizak ez lukela politikan parte hartu behar esaten duenean.

Pentsatu nahi dut, gizon honek, politika, zentzu estu batetan hartzen zuela. Halegia, nazional-katolizismoa gogo erazten dion zerbaitez ari direla. Hala nola, Ezkontza erregistroa Eleizan egitea, zibila izan beharrean etab.

Baina, gotzai beraien ahoetatik ere entzun dut ez zutela Indar Armatuaren menospretxirui egin nahi, ez zutela aholko politikorik emateko as-

morik, eta... Beno nik ez dakit polemikoegi ez izate arren edo zergaitik esan dituzten zenbait gauza... Ez dakit hauen politika ideia zer-nolako den. Ez dakit eta jakin arren.

Ez dut inoren kritikarik egin nahi, etikotasun pertsonalean datza horren arrazoia, baina esan nahi dut: Ni ez nago ados.

Ni ez nago ados, Eleizak ez duela politikarik egin behar entzuten dudanean. Eta harritzen naiz hori esaten dutenak Eleiza Jerarkian daudenak izatea. Momentuero politika egiten ari direlako, erakunde bezala, behinik behin...

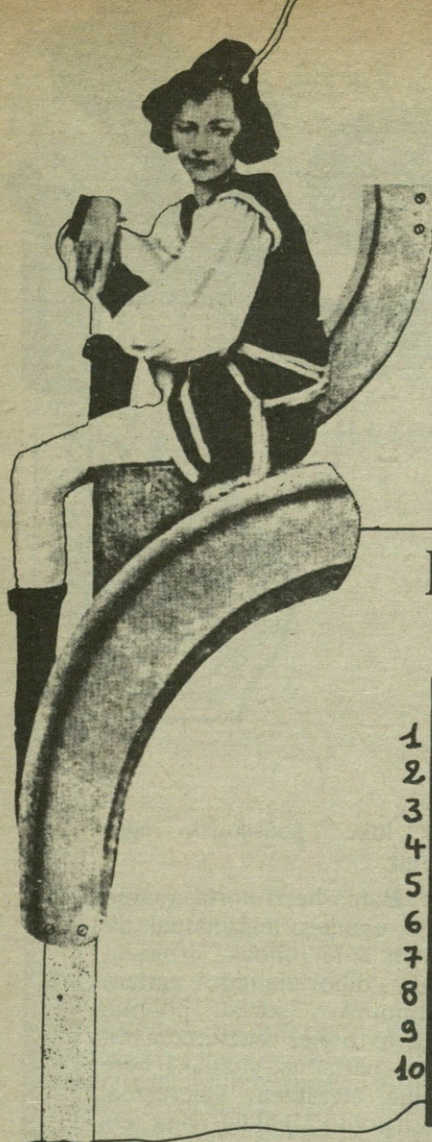
Politika, hauteskunde batzutura presentatzea baldin bada eta kito, ba bai, oso egokia deritzait Eleiza ez presentatzera. Politika lege batzuk ezarri nahi izatea baldin bada (hala nola dibortzioaren Legea) ba ados nago. Politika, teorian nazio laiko batetako eskoletan «pribilegioak» edukitzea baldin bada, ba orduan

ez luke politikarik egin behar...

Baina herri nortasunaren alde, egunero marjinatuak direnen alde (ijitoak, drogazaleak, dibortziatuak, egitura ekonomiko, sozial, politiko injusto honek baztertzen dituen pertsona guztiak) bere ohiua ateratzea, kaleratzea, hori politika baldin bada, eta hala dela usten dut, hori ez da egiten, baina egin behar litzateke.

Klase nagusien serbitzuen dagoen Eleizak, askotan esan du berak bizitza politikoan ez dela sartu behar. Egia da erlijioa ez dela ideologia huts bat. Baina erlijioaren azpian badago munduaren ikuspegi bat, munduaren aurreproiektu bat.

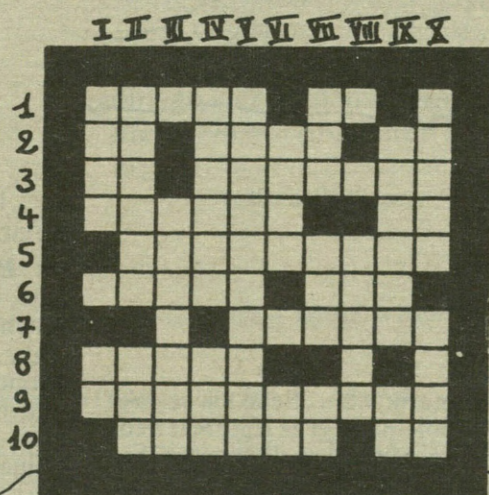
Eta nere ustez, fedeak ez du barruko esperiantza bat bakarrik izan behar! Jainkoaren onartzea da, Jesusen eta berak nahi duen Erreinuan. Erreinu hau ez da beste munduko gauza fantasmagoriko bat bakarrik, eta horregatik gizoanaren askapenaruntz eta mundu berri baten eraikuntzaruntz abaiatu behar duen ekintza batekin batera doanean bakarrik dira justifikatuak orazioak, agiriak, predikantzak...

Ez da hori bakarrik kristau izatea, baina ezin hautsi-mundu honekin kristau izate arrear. Miseria eta zapalkuntzaren aurkako ekintzak, sofritzen dituen pertsonen aurka eta sofritu erazten dituzten egoera sozio-politikoaren aurka jo behar da.

Eta hau politika dela onartzen badugu, ez dut uste Eleizak hemendik aldegin behar duenik. Bestela, «teoria» askatzaile bati atxikia doan «praxis» alienatzaile eta zapaltzaileak sinetsgarritasuna kenduko dio zabaldu nahi duen «berri onari»

MIKELATSen 5. hitz gurutzatuak

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	S	O		H	A	A	T			
2	S			K	A	L	T	E		
3			K	O	N	F	O	R	M	
4	B	I				E	M	E	A	
5	A		B	E	R	E	X	I		
6	S	A	B	O	R	E	A	Z		
7	K	I		H	I	K				
8	O	P	E	A	K		D	G		
9	E	U	S	K	A	L	D			
10	K	A	A		N	O	R	K		

4.en soluzioa.

1. Baina gure bihotzetan dagoke —Horren hiltzaileak onartzen ditugu.
 2. Ohi, gura badozu —Nola haize-hegoak bihurtzen gaituen, aski iparreruntz joanez gero —Hil baten alfa eta omega.
 3. Sabeltsuago izan behar luke, arin izateko! —Euskaldunon bi ikuspiderena egitera saiaturaz gero, poto egin bide zuen bosteko gizonak.
 4. Alberete jauneriaren hiriburu ohia; beraz «Ioanna Albrete Naffarroaco Reguina Bearnoco Andre guehién» zena han ere nagusi zuen —Sailean, alfabetoan.
 5. Semaforo gorria.
 6. Horri... erabide ona eman behar! —Gudari bat, horrela denetik, ez da gehiago gudari.
 7. Non hartu behar den, aurrera segitu baino lehen.
 8. Japoniarrek eskuinetik ezkerrera idazten dute akaso?
 9. Noizbait gudukara badoa hori ere...
 10. Bosteko gizonaren deitura —Omènean.
- IZ Roosveltek berri bat ezarri zuen —Hobi baten barru-barruan.
- II. Bergaratik hurbil —Ameriketako osaba.
- III. Herritar.
- IV. Su arazorik bada... (bi hitz) —Ta geroago, ez duk izango.
- V. Horrela zuen boza Seko gizonak (bi hitz)
- VI. Argiako seigarren orrialdean —Egin behar dena, ondo ikusteko.
- VII. Heldu! —Euskadin gero eta gehiago erabilitako hitz bat osatzen dute hiru hizki horiek —Unadura baten haste-hasta
- VIII. 5 eko gizonari agur eta...
- IX. Iparraldeko Prentsa Euskaraz. —Emazte baten baia edukitzeko, Ingelesa ez bada, behintzat.
- X. Monzonen ondotik —Nik hura hiri ala hika, iraganean.

TITIRITEROEN BUZOIA (konsultorioa)

Teresita gaju horri:

Bai, zuri, txulaza!. Lortu duzu, ez da?. Lapurketa iguin-garri eta desleial horren ondorioak euzkalerriko ibai guziten kakha baino, zera, marroia-goak izan daitezela opa diot zeure, zeure... zuri, bueno, zuri opa dizut, hori!.

Titiriteroetan sartzeko egin ditudan ahalegin guztiak hutsean erortzearen errudun zu zarela ziur nago. Gaitzetsi duzu ni zuei hurbil nenkizuen eta horrela bidea zabal-zabal eduki duzu gustokoen zenuen **titiritero** ponpoxoena aukeratzeko. Josu, nire Josu maitea. (aprobetxatzen dut karta hau maite zaitudala aldarrikatzeko

munduan gehien saltzen den euskal astekarian). Josu lapurtu didazu!. Bere aizearen hitzalak jota utzi ninduen lehen pajina irakurri nuen bezain pronto, maitasuna, oi maitasuna.

Eta gero zeu eta zeure poesiaren bitartez zeure sare likitsetan harrapatu didazu nire Josu maitea. Hitzaurrea ez ezik, «egin»-ekoak ere, kasi infartu rantzeraman ninduen. Eta «jaiegin»-ekoak Txindokiko puntatik neure burua botatzeko tris batean ipini nindun.

Dena dela ez dizut herra (gezurra badirudi ere) Eta ni're poetisa naizenez gero (e?, Josu) hemen doaz nire poema eta izena

lore lili batetan
pausatu zen mitxeleta
tristea
urrekolorezko zillarrean
itsasi nuen
musua
eta tarteka tarteka
intxaurrak irensten (ge) nituen
eztia zabalduz ogian.

KATTALIN (txuuu lora
eederrraaa)

oarñoa: zeure poesia admiratzen dudala jakinarazi nahi nizuke eta «Critica»-koek arrazoi dutela. Bai. Baietz.

TITIRITEROEN KUTXA

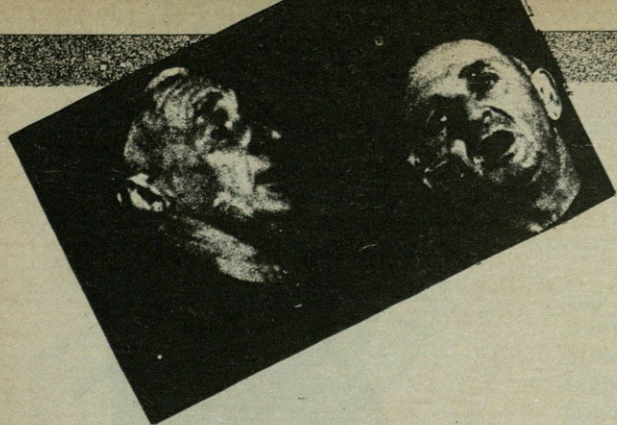
Zergatik?
Zergatik tokatezn zait niri?
Zergatik nigarteraztenn nauzue?
Ez dut ulertzen
Ez dut zuen mundua ulertzen.
Ez dut zuen hizkuntza ulertzen
Ez zuen bizia
Ez zuen ekintzak
Bizi egin nahi dut, soilik
Soilik, nire bihotz txikia
alai gorde
Eta ez didazue uzten
Eta ez didazue ulertzen
Eta ez zaizue ajolarik
Zergatik?
Zergatik tokatzen zait niri?

MERTXE AMONDARAIN

Itziarreri bizpahiru bertso
marjen batean ala izkutuak
Txomin printzipe Ttipia jaio
zaizu eta izanen da zihur lehenbizikoa
eta guk titiritero filologook
salutatzen dugu ama-lurraren
jaiotze —erditze berri hau

TITIRITERO BARROKO BATEK

bertsolariak, zaldibin

Zaldibian egin da
bertsolari festa,
giro ederra eta
jendez gainezka,
hamasei bagenitun
geio ezineska,
gaztea bultzatzea,
hori gure kezka
mutil eta neska
ez joan iheska,
oker, debieska
erdara galdezka,
euskararen mentua
dezagun freska.

Hamasei gazte hauek
eman zuten hitza
eta ongi konplitu
ere baldintza,
jarritako gaietan
hain egoki mintza,
bertsotan esplikatu
ziguten bizitza,
hain bat izar printza
kantuan dabilta
ta bere emaitza
ez da, cz, murrizta,
gora euskara eta
bertsolaritza.

Hura bertso saioa
egin zigutena!,
garbi erakutsiaz
beren almena,
txapeldun bat bakarrik
izatea pena,
baina hala jarria
zegoen ordena,
lege nabarmena,
jakiteko dena,
kanpotik barrena
nor dugun onena,
Peñagarikano da
bere izena.

Horren errastasuna,
horren etorria!,
burutik hakatara
bertsolaria,
bederatzi puntuan
da harrigarria,
bestela ere berriz
zeharo argia,
eta telleria?..
hark ere beria
eman du neurria,
bikote haundia,
puskabateko salbu
Euskal Herria.

Ziarda ere ez da
atzera uzteko,
Olalde, berriz, ona
da ikusteko,
hainbat gazte zegonik
ez nuen usteko,
orain badut arrazoi
hizketan hasteko,
beldurrak hausteko,
barrena pozteko,
orguiloaz hazteko
ta erakusteko,
hau landara jardín bat
txukun jazteko!.

Argiñarena eta
gero Zeberio,
ateraldi ederrak
entzun zaizkio,
biek ere ez dute,
ez, gutti balio,
kantuan badaukate
piper da jenio,
bertsoak jario,
arrazoiz serio
broma ta sesio,
hasi ta adio,
Euskarak heriotzik
ez oraindio.

Bertsolari gazteak
nahi ditut altxa,
gure etorkizuna
ta esperantza,
betsoa hizkuntzaren
muin eta ardatza,
senideak bait dira
ta elkarren antza,
ez doaz berantza,
bertsoen baratza
dago aberatsa,
galdu da arantza,
esperantzaz egiten
dugu gaur dantza.

Bertsoa esan dugu
euskararen habi,
biak ere jasanak
lau astinaldi,
izan duten laguntza
herriarengandi,
amenazua baizik
ez beste inondi,
baina gu aspaldi,
ezin egon geldi
ta non edo handi
aurrera oraindi,
gora Euskara eta
berdin Euskadi.

RUFINO IRAOLAK

senti bezain gordin

Minak jaten nau pipiak zura
kurriskutzen duen eran;
goian zerua, behean lurra
ez dut besterik aukeran.
Gizasemeaz galdetzen badut
zergatik, zer, nola geran
airean dator erantzun hotza
hil kanpaiaren tankeran:
Nola dezaket hilotza senti
Udaberriko bezperan.

Apatxez apatx heltzen badio
mendian ahuntzak haitzari;
gizon bezala lotzen natzaio
sentimentuen hitzari.
Nola daiteke gizona izan
ritmo gabeko dantzari,
hemen nauzue desesperantzan
zoramenaren haltzari:
Errespetoa ustez dagokit
nola gazia gatzari.

Idi gorriak harrian tira
harria harriz besarka;
zezena idi bihurtu zuten
ezin dezaket nik barka.
Hantxe txintxilik ikusten diot
hutsa bere izan marka,
pazientzia galdu duenak
ez du uztarriko arta:
Mirari al da zezen izana
mendekatzea adarka.

Ahuntzak haitz puntan ba du oreka
idiak berriz indarra;
ahuntz eta idi bildu daitezen
neuk joko diet adarra.
Bata sendoa dugin heinean
bestea osteraz azkarra
irabazteko burrukatzea
gure aukera bakarra:
Jela guztia ur bihur dadin
ez zaigu faltaugarra.

Zotzean dagon zapoarentzat
heriotz beltzaren miñak;
hankak airean mugitu arren
jarutiko ditu pozoiñak.
Zazpi buruko suge gorriak
faltan bota ditu oiñak
nahiko lituzke zapoak sobra
darabiltzanen berdiñak:
Besterik ziren Zugarramurdin
erre zituzten sorgiñak.

Zoriona dut amets gai beti
baina ezin erdietsi;
eguneroko gupil ber-berak
zu bezala nau irentsi.
Nire kontrara ari zarete
ezin dut hori sinetsi,
dena dela ere ez naiz amildu
arrazoiak ez dit etsi:
Zuen munduak ez nau asetzen
zestokadaka goraintzi.

JON AURREK.

anaitasunako penitenteari, zorionak!

Penitente bat etorri zaigu Anaitasunako orrialdeetara. Bitxi bitxia, hogeigarren mendearen azkenaldirako; baina oraino existitzen dira. Penitente jatorra da, gainera, humore zentzua duelako. Bide horretatik jarraitzen bada, laster benetako konbertsoa izango dela dudarik ez dut.

Baina, nahiz eta aste santua eta garizuma bukatu dauden, oraindino penitentzi bidetik abiatu beharra duela uste dut. Penitentea denez, espero dut kontseiluak hartzeko prest egongo dela. Horregatik ene ausardia. Eta egoera harkor horrez baliatuz kontseiluak ematera noa.

Lehenengo eta behin, esan beharra dut nabari dela penitentzialdi oso luzea ezarri diola bere buruari, berrogei eguneko baino asko luzeagoa. Hiruzpalau urtetan guttienik egon dela dirudi. Kristo, oster, berrogei egunetan bakarrik egon zen, beraz, zorionak ematekoa da, nik uste. Gure mundu gaiztotik urruti, hain denbora uzean egoteak zerbait desfasatu du. Gure ikuspunturako, jakina. Baina ulergarria da desfase hori (Urtasun-Torrealdai bikoteari buruz egiten duen komentarioetaz ari naiz, batez ere)

Bestalde sumatzen da, baita ere, oraindino ez due-

la guztiz gainditu sexoaren eragin loia. Ulergarria nolana nahi, zeren, Moskortiak eta drogazaleak errekupe- ratzea zail den bezala, sexozale berezi hauek errekupe- ratzea era zaila bait da. Torrealdairen habitoaren pean dagoen paloak zer pentsa asko ematen dio, Urtasun- nen gonaren pean dagoen habiak baino gehiago. Hala ere ziur nago burutasun gaizto horiek ere ihes egingo dutela betirako penitentiaren penitentziaz, penitente zintzoaren itxura bait du. Ekin, bada.

Azkenez, sujeritu behar diot euskara eta gipuzkera ez direla berdinak,

nahiz eta euskarak gipuzke- ratik hainbat gauza eder hartu duen.

Ez dadila, mesedez, desanima kritika hauengatik eta jarrai bedi penitentzia egiten. Bide zuzena hartu du: humorearen bidea. Eta, ezerk askatzeko- tan, horrexek askatuko du. Aurkituko du urte gutti barru, betiko argia. Ziur nago. Jarrai bedi, bitartean, koba zuloan penitentzia egiten. Eta bidal beza noizbaika penitentzi zulotik gure mundu xebrera zerbait txirenea. Eskertuko diogu. Benetan.

JULEN KALZADA

Cheques compra garantizados del Banco Guipuzcoano. Para comprar sin dinero.

"La amabilidad se demuestra con hechos."

Los ofrece el Banco Guipuzcoano. Además de cheques normales como todas las cuentas, la Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano, una cuenta corriente de uso familiar para todos los que cobren su sueldo a través del Banco Guipuzcoano, tiene cheques especiales como ninguna otra cuenta.

Los Cheques-Compra. Los Cheques-Compra del Banco Guipuzcoano son bienvenidos en los establecimientos adheridos al sistema.

Cheques garantizados hasta 4.000 pts. para comprar lo que sea sin llevar una peseta encima.

Aunque a usted no le conozcan, al Banco Guipuzcoano sí. Y éste responde de su solvencia. Faltaría más.

Al fin y al cabo, cuando usted deposita su dinero en nuestro banco deposita su confianza en nuestro banco.

Y confianza se paga con confianza.

No se queda ahí la cosa.

Pero ésta es sólo una de las ventajas de la Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano.

Y las otras no se quedan mancas.

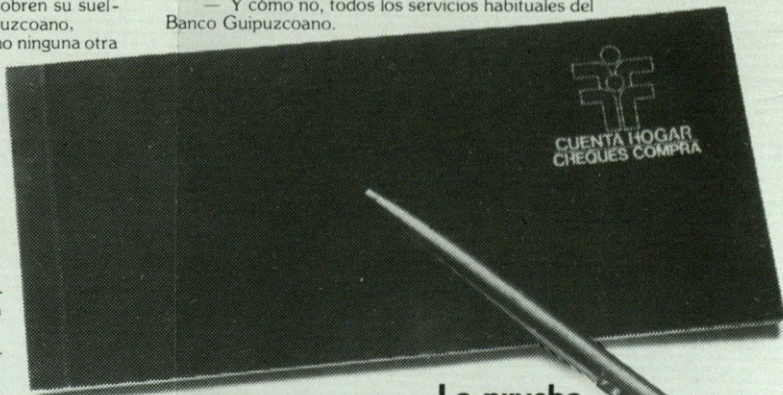
Un **descubierto** de hasta 50.000 pts. para que cuando se quede en números rojos no lo vea todo negro.

Créditos sin avals. Para comprarse un coche o hacer un viaje.

Cualquier cosa que le dicten sus necesidades o su imaginación.

Hasta 300.000.— pts., así por las buenas. Sólo por ser Vd. y creer en el Banco Guipuzcoano.

— Y cómo no, todos los servicios habituales del Banco Guipuzcoano.

La prueba de su solvencia.

Para que todo lo dicho no se quede en palabras.

¿Ve esta tarjeta?

Será la prueba material de que usted y su familia son titulares de la Cuenta Hogar del Banco Guipuzcoano. Significa que su solvencia está fuera de toda duda. Significa que tiene poder para exigir del Banco Guipuzcoano todos los servicios y ventajas a que le da derecho su Cuenta Hogar desde descubiertos hasta 50.000 pts., hasta créditos de 300.000 pts., cheques-compra... etc.

Significa, en definitiva, que el Banco Guipuzcoano le respalda. Abra hoy mismo su Cuenta Hogar.

La familia es lo que cuenta.

CUENTA HOGAR

Banco Guipuzcoano

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzeko dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoen sarrerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuskak eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desenplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoak

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatuak 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloen bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Institutu onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoan Elkarte, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkarte, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. dauzkagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA